

FRAMTIDENS FÖRSAMLING

en antologi

Om utmaningar, metoder, demokrati, gudstjänsten, församlingsplantering, den lilla gruppen, evangelisation, diakoni och det globala perspektivet för framtidens församling. Texterna är författade av pastorer och medarbetare inom Svenska Baptist-samfundet.

Innehåll

Det är värt att satsa på att utveckla församlingen Klas Eriksson	3
"...var och en något att bidra med" – en presentation av Paul S. Fiddes syn på församlingsmötet Stefan Albinsson	8
Några tankar om gudstjänst Karin Wiborn.....	18
En ny församling för en ny tid Peringe Pihlström.....	24
Den lilla gruppen – de stora möjligheterna Göran Granström	29
Evangelisation och diakoni Per Westblom.....	32
Framtidens församling i ett globalt perspektiv Christer Daelander.....	37

Detta material kan beställas från Svenska
Baptistsamfundets expedition.
info@baptist.se eller 08-564 827 18

Satsa på att utveckla församlingen!

Klas Eriksson

Många önskar att församlingen skulle vara en fredad zon där man slipper den förändrings- och utvecklingshysteri som finns över allt? Somliga har nog av omorganisation, utvärdering och målsättning på sina arbetsplatser. Andra längtar efter en genomtänkt plan som kan hjälpa dem upp ur de hjulspår som församlingen fastnat i. Frågorna omkring förändring och utveckling av församlingen väcker många reaktioner. En sak är dock helt klar. Om den kristna församlingen i framtiden ska vara relevant för människor i vår tid så krävs en stor flexibilitet och förändringsvilja. Det finns både teologiska och praktiska skäl till varför det är värt att satsa tid och kraft på ett målmedvetet och långsiktig arbete med att utveckla församlingen.

Församlingen är unik

Det viktigaste skälet att engagera sig i församlingen och satsa på att utveckla den finns i Bibeln. Ibland har församlingstillväxt reducerats till olika metoder och knep som hämtas från företagsvärlden. Det kan resultera i en övertro på ytliga och organisatoriska förändringar. Många av dessa redskap kan mycket väl vara till nytta i församlingens liv men det är allvarligt då de ibland används som om de vore lösningen på församlingens problem. Eller att man inte inser att församlingen är något annorlunda än ett företag och något mer än en mänsklig idé och organisation.

I Nya testamentet ser man att Gud vill rädda världen och församlingen är Guds verktyg för detta. Församlingen är Kristi kropp, Guds tempel, Guds boning, Guds hushåll, Guds familj, Guds bygge, Guds åker, Kristi brud... för att bara nämna några exempel. (Ef 3:10, 1 Kor 12:27, Rom 12:3-5, Ef 1:22-23, 1 Petr 2:5, Ef 2:20-22, 1 Kor 3:16-17, 1 Tim 3:15, 1 Kor 3:5-13, Ef 5:27-33, 2 Kor 11:2, Upp 19:7). Ytligt sett liknar den vilken organisation som helst med en styrelse, en byggnad, en kassa och ett program som man erbjuder. Men den kristna församlingen har en djupdimension som inte finns någon annan stans i samhället. Gud ser det fantastiska i de församlingar som vi ofta upplever bristfälliga och ytliga. Gudsnärvaron finns i scoutgrupper, vid kyrkkaffet, i planeringskommittéer, på innebandyn, i gudstjänster och bibelstudiegrupper. Vågar vi lita på det?

Det här innebär att församlingen är unik. Trots mänskliga brister är den enligt Guds ord en gemenskap som uppenbarar Guds evangelium. Församlingsutveckling handlar djupast sett om att vila i detta faktum och lita på Gud. I mitt arbete som handledare och mentor möter jag ofta människor som krampaktigt undrar vad de ska göra för att få sin församling att växa. Enligt Nya testamentet är egentligen svaret: Ingenting. Det betyder givetvis inte att man ska vara passiv eller utan initiativ men att ett församlingens liv aldrig kan presteras. Det växer fram som en naturlig konsekvens av att Kristus är församlingens huvud, centrum och grund (Ef : 4:16, 1

Kor 3:11, Matt 16:18). Den avgörande frågan är alltså var fokus ligger i församlingen och var källan till kraft finns. I många församlingar har hoppet om en bättre framtid ofta glidit bort ifrån Herren själv till mänskliga resurser. ”Om vi bara var lite yngre, om vi bara var några fler, om vi bara hade råd att anställa en ungdomspastor” osv. Sådant kan vara viktigt men hoppet måste alltid vara att Herren är större än alla våra begränsningar.

Svensk kristenhets största behov är inte mer pengar, fler anställda eller bättre metoder – utan en återupptäckt av evangelium och en fördjupad syn på församlingens identitet. Det är grunden för all annan utveckling. Det är i den upptäckten som en djup motivation för församlingsengagemang kan få näring. Det är evangeliet som är Guds kraft till frälsning (Rom 1:16). Församlingens egentliga och enda kallelse är att följa Jesus (Matt 4:19). Det är i den efterföljelsen vi som individer och som församling formas till människofiskare. Utan detta teologiska djupperspektiv finns risken att församlingsutveckling reduceras till ytliga metoder.

Församlinglivet utmanar radikalt vår tids individualism.

Paulus säger i Ef 3:18 ”så att ni tillsammans med alla de heliga förmår fatta bredden och längden och höjden och djupet och lära känna Kristi kärlek” Jesus talar i liknande ordalag i Matt 18:20 ”Ty där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem”. Texterna pekar på att det finns en sida av Gud och av evangeliet som människan inte kan komma åt på egen hand. Det förutsätter en kollektiv dimension där man delar gemenskap och tro. Detta verkar vara församlingens unika erbjudande till världen, att vara en gemenskap där man kan möta Gud tillsammans med andra. Det är en utmaning till de tusentals svenskar som tror på Gud men utövar sin tro på egen hand och till alla som finns med i församlingen men tvekar att satsa på en djupare överlåtelse till trossyskonen.

Församlingen är en plats där man möts omkring Ordet, bönen och gemenskapen och där dopet och nattvarden på särskilt sätt binder samman människor, en plats där gränser mellan människor raderats ut (Ef 2:11-22, Gal 3:26-29). En gemenskap där kvinnor och män, rika och fattiga, högutbildade och lågutbildade, unga och gamla, människor från olika socialgrupper och nationaliteter kan mötas på lika nivå med Jesus Kristus som ett gemensamt centrum. Det är både en möjlighet och en utmaning i vår splittrade värld.

Att må dåligt kan vara en bra början till förändring

Det finns också många praktiska behov som motiverar och driver på en utvecklingsprocess. De undersökningar som gjorts genom Naturlig Församlingsutveckling i flera hundra församlingar visar på tre grundläggande behov som finns i många församlingar.

1. Luften har gått ur

Ett grundproblem i många församlingar är att den aktiva kärnan av olika anledningar har tappat sugen. Verksamheten bärs ofta upp av en för liten grupp som är trött och sliten.

Här är utmaningen att församlingen måste bli mer meningsfull för dem som redan finns där. Den pinsamt enkla principen är att om något inte är positivt, bra eller meningsfullt för mig, så kommer jag inte att rekommendera det för någon annan. Det finns samband mellan församlingens förmåga att nå ut och hur den kärngrupp som redan finns i församlingen upplever situationen. För att komma vidare gäller det att våga se situationen som den är och göra något för att bryta det negativa mönstret. Ett krismedvetande kan bli en kraft till förändring och utveckling. Att må dåligt kan vara en bra början på något nytt.

Jag har själv sett motivation, glädje och stolthet komma tillbaka när människor stannat upp och ifrågasatt sin situation. Det händer t.ex. när styrelsearbetet inte längre bara tar kraft utan också ger kraft eftersom man börjat dela livet och bönen med varandra. Det händer när smågrupper blir oaser där man törs lägga av sin präktighet och dela misslyckanden och svaghet med varandra.

Det är vanligt att drygt hälften av alla som finns med i en frikyrkas medlemsförteckning inte är aktiva i församlingen. Det finns många olika orsaker till det. För några kan det vara en sund reaktion mot ett ytligt och aktivistiskt församlingsliv. Men för många handlar det om att församlingens liv och verksamhet helt enkelt inte upplevs som tillräckligt meningsfull. Det gäller kanske speciellt småbarnsfamiljer och människor mitt i livet som redan har en tung uppgift med att få yrkesliv, familjeliv och fritidsaktiviteter att gå ihop. Om församlingen i det läget blir ytterligare en börda i stället för att ge kraft så väljer de ofta att dra sig undan. Det gäller också ofta tonåringar och unga vuxna. Statistik visar att bara ungefär hälften av de barn som växer upp i frikyrkan väljer att själva bli medlemmar och aktiva i församlingslivet. Detta faktum borde vara en starkt pådrivande motivation för att skapa nya typer av församlingar.

Att göra församlingen mer meningsfull och inspirerande för den aktiva kärngruppen är med andra ord en stor utmaning och viktig uppgift. Den utmaningen handlar inte bara om att trötta medlemmar ska få vila. Från NFU-undersökningarna vet vi att en viktig trivselfaktor också är att församlingen kan ge en meningsfull och utmanande uppgift. Endast 27 procent av de aktiva i de undersökta församlingarna instämmer helt eller i hög grad i påståendet: ”Jag känner att min uppgift i församlingen är en stor utmaning för mig”.

2. Det kommer inga nya människor till församlingen

Det andra stora grundproblemet i många kyrkor är att livet stagnerar och sakta tynar bort eftersom för få eller inga nya människor kommer till församlingen. I många mindre församlingar är denna fråga akut. Om inget radikalt sker inom de närmaste 5-10 åren så kommer ett stort antal församlingar att läggas ner. Detta faktum kan leda till sorg, kramp, flykt eller passivitet. Men det kan också leda till ett sunt krismedvetande som ger kraft till förändring.

”Det är nya människor som kommer att återföra evangelium till församlingen”, har Harry Månsus sagt i något sammanhang. Jag tror han har rätt. Vad som beslutas i styrelsen, vad som skrivs som mål, vad som förändras i den interna organisationen är ofta viktigt men den starkaste förändringskraften finns nästan alltid i mötet med nya människor. Genom det vitaliseras och utmanas församlingens tro och liv. I kyrkan undervisas det ofta om att Gud är god och kärleksfull. Det talas om att Gud kan göra under och förvandla människor. Men det är först när man ser det hända i mötet med nya människor som teori blir verklighet.

Men att öppna församlingen för nya människor kan vara lättare sagt en gjort. De flesta frikyrkoförsamlingar har ett inåtvänt mönster som är djupt rotat.

NFU-materialet som bygger på drygt 9000 personers enkätsvar visar att bara 12 procent av de aktiva i församlingen instämmer helt eller i hög grad i påståendet: ”Jag tar gärna med vänner, kollegor och släktingar som ännu inte bekänner Jesus till församlingen”. Samtidigt vet vi från andra studier att annonser, hemsidor och annan form av reklam betyder väldigt lite för att människor ska lockas att komma till kyrkan. Nästan det enda som kan motivera en ny människa, utan kyrklig bakgrund, att komma till ett program/aktivitet i kyrkan och börja intressera sig för kristen tro är att man på ett personligt sätt lärt känna en ”smittande” kristen och fått en personlig inbjudan. Personliga relationer och personliga inbjudningar till kyrkan är den i särklass vanligaste vägen till tro och till församlingen.

Det här visar tyvärr att många kristna är med i församlingar som de själva inte riktigt tror på. Det mest anmärkningsvärda är att personliga inbjudningar är ganska ovanligt även i förhål-

landevis ”framgångsrika” församlingar. Det finns alltså ett tydligt stråk av inåtvändhet i den frikyrkliga kulturen, som måste utmanas. I vissa avseenden har många församlingar lyckats bryta isoleringen mot samhället. Många kyrkor lyckas nu ganska bra med att samla folk i olika typer av verksamhet. Man har ett stort kontaktnät och ibland en verksamhet som berör hundratals personer varje vecka. Syftet med denna verksamhet är inte alltid, och ska inte alltid, vara att leda till personlig omvändelse. Diakoni, samhällsansvar, omsorg och tjänande har alltid ett värde i sig. Trots det menar jag att det någonstans i verksamheten finns ett ”systemfel” om ingen eller ytterst få från den stora gruppen ”kontakter” hittar in i församlingens kärna för att där dela personlig tro och gemenskap. Det är uppenbart att det är något som skaver när dessa två världar möts. Många församlingar har genom ett stort kontaktnät lyckats ta första steget för att nå ut i samhället men de flesta har inte lyckats ta nästa steg som innebär att hitta ett språk och en form för omvändelse, tro och medlemskap som kommunicerar till dem som inte har en kristen/kyrklig bakgrund.

Att möta nya människor har också ett pris. I 1 Kor 9:20-23 ser vi att Paulus var beredd att offra något av sin egen trygghet och identitet för att möta människor på deras planhalva. Paulus valde att bli som en hedning för hedningarna, en jude för judarna och att göra allt för evangeliets skull. Vilka zoner av bekvämlighet måste du och din församling lämna för att öppna för nya människor? Hur ska församlingen se ut för att du ska vilja bjuda med dig dina vänner som inte kommer från en kristen bakgrund? Det är värt det lilla offer det kan kosta. När vi ger ut så får vi också mycket tillbaka. De första lärjungarna satt instängda bakom låsta dörrar, rädda och missmodiga. Guds svar i den situationen var att ge dem helig Ande i ett rikt mått – inte för att skapa en mysig atomsfär i församlingen utan för att ge kraft och glädje för missionsuppdraget. Så är det fortfarande.

3. Det saknas en medveten strategi för att utveckla församlingen

Det tredje grundproblemet i många kyrkor är helt enkelt att man saknar kunskap, redskap och en långsiktig strategi för församlingens utveckling. Många goda och inspirerande visioner och idéer rinner ut i därför att det saknas kunskap att omvandla dem till handling. Jesus talar om detta i liknelsen om vinet och vinsäckarna (Matt 9:17). Vinet är bilden för det levande och dynamiska evangeliet. Vinsäckarna för strukturer och former som ska bära evangeliet. Jesus betonar att dessa två måste samverka. Det tragiska är att gott vin rinner ut till ingen nytta när det saknas vinsäckar som kan bära det nya som Gud gör. Ibland ser vi det omvända, desperata försök att i mänsklig kraft organisera och strukturera fram liv, alltså vinsäckar utan vin.

Förnyelse i församlingen innehåller alltid en gudomlig och en mänsklig sida. Båda behövs.

Många har svårt för att få med båda aspekterna i sitt utvecklingsarbete. Somliga ber, sjunger lovsånger och människor får personliga möten med Gud, men de saknar strukturer för att bygga gemenskap mellan människor. Dessa församlingar växer inte. Andra har verksamhetsplanering som fungerar och städgrupperna är välorganiserade. Men det mesta är tråkigt och andefattigt. De församlingarna växer inte heller.

Redskap och strategi för församlingsutveckling kan se väldigt olika ut beroende på församlingens behov och teologi. Men erfarenhet visar att två beståndsdelar nästan alltid är nödvändiga. För det första en genomtänkt plan för processen. Utvärderingar från församlingar som deltar i Naturlig församlingsutveckling och liknande utvecklingsprogram visar att dessa program ofta varit till stor hjälp just därför att de ger stabilitet, tydlighet och uthållighet för utvecklingsarbete. Genom dessa program får man en orienteringskarta och hållpunkter för processen. För det andra en att församlingen kan enas omkring en gemensam vision. En vision, född av Gud och förankrad i gemenskapen, blir en stark motor som skapar enhet, motivation och riktning för en utvecklingsprocess. Den skapar också mening och innehåll i detaljer och rutinsysslor. Det är betydligt roligare att städa kyrkan om man kan förstå att den uppgiften är faktiskt är en

viktig pusselbit på ett djupare plan, för att förverkliga en stor vision. Än om man gör det bara för att "ställa upp" för verksamheten. En vision ska djupast sett alltid beskriva Guds tanke och uppdrag med församlingen. Bill Hybels, pastor i Willow Creek Community Church i USA, ger en bra definition på vad en vision är. "En vision är en bild av framtiden som skapar passion". D.v.s. en bild av ett framtida tillstånd som väcker längtan och engagemang. En vision måste också alltid konkretiseras med målsättningar som är tidsbundna och utvärderingsbara.

De åtta kvalitativa särdrag som är grunden för NFU-materialet, är ett exempel på hur Nya testamentets tankar omkring församlingsliv kan sammanfattas. Den visionen ger idag drivkraft och en långsiktig strategi för flera hundra församlingar i Sverige.

Visionen är att forma:

- ett ledarskap som utrustar människor för tjänst,
- en verksamhet som bärs av människors gåvor, längtan och förmågor,
- tro och andlighet som är äkta, hängiven och varm,
- strukturer och organisation som är funktionella och effektiva,
- gudstjänster som är inspirerande och relevanta,
- smågrupper som är livsnära,
- evangelisation och diakoni som är lyssnande och behovsorienterad,
- relationer som är kärleksfulla.

Församlingsväxt är i grund och botten alltid Guds verk. Det är bara Gud som kan ge växt (1 Kor 3:6). Men församlingsväxt är också beroende av hårt arbete och en medveten strategi.

Jesus talar om detta i liknelsen om den växande sådden (Mark 4:26-29). För att det ska bli en rik skörd måste bonden ta ansvar för sin del av arbetet. Bonden kan genom sitt arbete med att planera, organisera, rensa ogräs, vattna, gödsla osv. skapa förutsättningar för liv. Men bonden är i sin tur helt beroende av att Gud lagt ner växtkraft i skapelsen.

Några frågor att fundera på och samtala omkring

1. Vad betyder det för dig/er att församlingen är något unikt i sin identitet, något mer än en mänsklig förening?
2. "Svensk kristenhets största behov är inte mer pengar, fler anställda eller bättre metoder – utan en återupptäckt av evangelium och en fördjupad syn på församlingens identitet. Det är grunden för all annan utveckling"
  - Hur tänker du/ni omkring detta påstående?
  - Vilka konsekvenser kan eller bör detta tänkande få i er församling?
3. Kan ni känna igen de tre praktiska behoven som enligt artikeln driver på behovet av förändring och utveckling. Hur i så fall?
  - Luften har gått ur den aktiva gruppen
  - Det kommer inga nya (eller få) nya till församlingen
  - Det saknas en medveten och långsiktig strategi för församlingens utveckling
4. Vad är näste steg i er församling på dessa tre områden
  - För att inspirera den aktiva kärngruppen som är med och tar ansvar för församlingens verksamhet?
  - För att se nya människor komma till tro och bli medlemmar i församlingen?
  - För att skapa en långsiktig plan för församlingens arbete?

”...var och en har något att bidra med”

En presentation av Paul S. Fiddes
syn på församlingsmötet

Stefan Albinsson

När någon i ett samtal frågar varför man ska vara medlem i en församling brukar positiva begrepp som ”gemenskap” och ”tillhörighet” ingå i svaret. Ibland har detta svar föregåtts av frågan om medlemskapet verkligen inte handlar om något mer än att tillhöra en städgrupp eller att bli uppsatt på en kyrkkaffelista. I förbifarten kanske den som svarar då kanske också nämner att medlemskap ju även ger rösträtt i församlingsmötet. Men hur intressant är det? Är inte församlingsmötet mest en praktisk inrättning för att organisera verksamheten och besluta hur den ska finansieras? Vad har församlingsmötet med andlighet och tro att göra?

I svenska frikyrkoförsamlingar har en demokratisk församlingssyn oftast tagits för given. Man har funnit att en demokratisk föreningspraxis ger goda principer för beslutsfattande i en församling. För många har det även varit naturligt att hänvisa till Apg 15:1-29 och tolkat denna text som en beskrivning av en beslutsprocess där ledarskapet tillsammans med hela församlingen söker Guds vilja.¹ (Fotnoter återfinns på sidan 21.)

Vid millennieskiftet tog dock en diskussion fart i vilken församlingens demokratiska grundsyn ifrågasattes. Diskussionen fördes främst inom pingströrelsen. En av anledningarna var ett Sverigebesök av David Cartledge, australiensk pingstpastor och förespråkare för så kallat apostoliskt ledarskap. I en intervju i Nya Dagen i samband med sitt besök sade han: ”Demokrati kommer från Aten, den är ett mänskligt system, inte ett gudomligt, som vi lånat från den mänskliga världen [...] Idén om demokrati i kyrkan är en bluff. Genom demokratin i kyrkan blir folk manipulerade, det blir gruppbildning och politik i kyrkan.”² Cartledges uttalande påminner om kyrkofadern Tertullianus berömda ifrågasättande av filosofins inflytande på teologin: ”Vad har Athen med Jerusalem att göra?”³ Överhuvudtaget betonar företrädare för det apostoliska ledarskapet en skarp åtskillnad mellan gudomligt och mänskligt. Så kan exempelvis en pastor inom den apostoliska ledarskapsrörelsen säga: ”Här är naturligtvis en enorm brytning mellan det mänskliga och det övernaturliga.”⁴ Det bakomliggande resonemanget är alltså att uppfattningen att församlingens medlemmar tillsammans fattar beslut är en mänsklig, oandlig tanke, medan det gudomliga (”övernaturliga”) alternativet är att Gud leder sin församling genom särskilda utvalda apostlar. Deras apostlaskap har visserligen bekräftats av församlingen, men därmed har ledarskapet i stort sett helt och hållet överlämnats åt dessa apostoliska ledare.

Några teologer har dock arbetat teologiskt med den demokratiska församlingssynen och sett församlingsmötet som en betydelsefull del i själva församlingsbegreppet. En av dem är britten

Paul S. Fiddes. Han har spelat en betydelsefull roll för det teologiska arbetet inom brittiska baptistsamfundet – inte minst i frågor om ordinerad tjänst och församlingssyn, men är även ekumeniskt engagerad. I denna artikel vill jag ge en kortfattad presentation av Fiddes syn på församlingsmötet.

Församlingen som ett gudomligt och mänskligt förbund

För Fiddes utgör termen ”förbund” ett nyckelbegrepp i hans syn på församlingen och poängterar vilken vikt detta begrepp spelade såväl bland de tidiga engelska separatistförsamlingarna som bland de första baptistförsamlingarna.⁵ Termen ”förbund” berör fyra områden:

1. Guds eviga nådeförbund med människan genom Jesus Kristus.
2. Förbundet inom treenigheten mellan Fadern och Sonen för de utvaldas skull.
3. Guds förbund med en församling.
4. Ett förbund församlingens medlemmar emellan.

Dessa användningsområden av förbundsbegreppet är enligt Fiddes som fyra sammanvävda trådar: En lokal församling är å ena sidan en frivillig sammanslutning av människor (4) men denna frivillighet har föregås av eller sammanfaller med ett gudomligt initiativ (1, 2, 3), vilket uttrycks med en omhuldad beskrivning av den lokala församlingen: ”den församlade gemenskapen” (the gathered community). Beskrivningen av församlingen som den församlade gemenskapen ska enligt Fiddes inte i första hand förstås som att församlandet uteslutande beror på människors vilja att ansluta sig, utan på Kristi församlande av sina lärjungar, tvärsöver alla ålders-, klass-, kultur- eller andra gränser.⁶

När baptismen växte fram i England under 1600-talet bildades frikyrkoförsamlingar ofta genom att förbund upprättades och nya medlemmar togs in genom att lova trohet mot Gud och församlingen i en särskild förbundshandling, t.ex. genom ett undertecknande av en förbundetstext. Detta förekom tidvis även bland de tidiga baptisterna. Men även när förbundseder inte tecknades i församlingarna avslöjar ändå baptistiska församlingsordningar och trosbekännelser från denna tid att inträde i en församling sågs som ett förbund med Gud och församlingens medlemmar. Det är rimligt att tänka sig – i den mån församlingsinträde betraktades som att ingå i ett förbund – att troendedopet i sig kunde betraktas som tecknandet av en förbundsled.⁷

För Fiddes leder sammanvävningen av de fyra förbundstrådarna till en frikostig ekumenik och till möjligheten för en baptistförsamling att idag praktisera öppen kommunion (d.v.s. uppfattningen att även kristna som inte är troendedöpta inbjuds att delta i församlingens nattvardsfirande). Denna möjlighet uppstår genom att tonvikten läggs på det gudomliga initiativet och därmed att församlingen står under Kristi styre, mer än på församlingen som en frivillig och därmed självreglerande förening. Att de tidiga baptistförsamlingarna oftast var slutna församlingar har för Fiddes mer att göra med då rådande omständigheter som inte är aktuella idag. Han hävdar att ”huruvida förbundet är en exklusiv eller inklusiv idé beror på hur Kristi styre i kyrkan och i världen ska förstås”.⁸ Enligt Fiddes hör visserligen dopet till början av trosvandringen, men det utgör en del av en längre dop- eller initiationsprocess, snarare än den enda intitions handlingen. Härmed vill han bland annat ta hänsyn till det faktum att dophändelsen och den tidpunkt då en medveten tro uttrycks inte alltid sammanfaller (vare sig bland barndöpare eller troendedöpare).⁹

Församlingen som Kristi kropp

Fiddes skiljer på att tillhöra gemenskapen (the community) och att vara en del av Kristi kropp. Nattvarden är öppen för alla dem som är en del av Kristi kropp. Ett odöpt barn som är barnvälsignat (och därmed har tagits emot av församlingen i dess egenskap av Kristi kropp) och som dessutom uttrycker en personlig tro, kan enligt Fiddes delta i nattvarden. Ett sådant barn anser han är att betrakta som katekumen i väntan på dop och befinner sig redan i initiationsprocessen. Därmed avvisar Fiddes tanken på att ett odöpt barn utan medveten tro, eller en odöpt sökare, ska kommunicera. Dessa kan visserligen sägas tillhöra gemenskapen, men de är inte en del av Kristi kropp.¹⁰

Begreppet ”Kristi kropp” är, liksom ”förbund” ett viktigt begrepp i Fiddes församlingssyn och tar sin utgångspunkt i hur Paulus använder begreppet i 1 Korinthierbrevet. Paulus menar att de kristna har blivit döpta in i Kristi kropp (1 Kor 12:13) men använder även detta begrepp om nattvardsbrödet (1 Kor 11:23 ff). Men Paulus stannar inte vid nattvarden. Han talar även om församlingen som Kristi kropp (1 Kor 12;12 ff), och Fiddes poängterar att Paulus då framför allt talar om församlingen som Kristi kropp när medlemmarna kommer samman för att undervisa och vägleda varandra, i samtalet ”där var och en har något att bidra med” (1 Kor 14:26). Dopet till Kristus får enligt Fiddes sin fortsättning inte bara i nattvardsfirandet, utan även i församlingsmötet.¹¹

Församlingsmötet – platsen att söka Kristi vilja och sinne

Vad är då ett församlingsmöte? Fiddes menar att församlingsmötet inte i första hand är en ”problemlösande kommitté”, utan medlemmarna kommer samman för söka Kristi vilja eller sinne, vilket han förstår som Kristi ”intentioner för sin kyrka”¹². Hos baptister och andra grupper med rötter i den radikala reformationen finns enligt Fiddes ett kyrkobergrepp som utgår från ett gemensamt ansvarstagande i ett aktivt lärjungaskap. Han menar att det i detta dels finns en slutlig auktoritet, vilken han beskriver som ”Kristi styre bland sina lärjungar”, dels en mänsklig auktoritet, nämligen ”alla församlingsmedlemmars ansvar, samlade i församlingsmötet för att finna Kristi vilja och syfte med sina liv och sitt uppdrag”.¹³ Det är värt att lägga märke till dels att församlingsmötets syfte enligt Fiddes inte är att enskilda människor ska söka sin egen utan Kristi vilja, dels att Kristi styre finns ”bland” lärjungarna, snarare än att Kristus härskar ”över” dem. Detta styre ser Fiddes som ”frihetens styre”, ett styre som ”befriar medlemmarna från allt förtryck, vilket även innefattar deras förtryck av varandra.”¹⁴ Fiddes hävdar att kyrkliga praktiker som inte leder till befrielse, utan snarare bekräftar maktstrukturer och olika former av förtryck, inte är Andens verk. Även om församlingsmötet är en kyrklig angelägenhet kan och behöver kyrkan även söka ”tecken på Kristi styre i världen” att ”samarbeta med” i arbetet för befrielse.¹⁵

Fiddes uppfattning av församlingsmötet som det tillfälle då församlingen som Kristi kropp kommer samman för att söka Kristi vilja får konsekvenser för hur beslut fattas i församlingsmötet. Det kan enligt honom inte i första hand innebära att mötet ska uppnå majoritet i en fråga. Majoritetsbeslut kan nämligen innebära att de som röstat annorlunda exkluderas eftersom de inte sägs ha förstått Guds plan.¹⁶ Fiddes tänker sig dock inte att Gud har en fix och färdig plan. Eftersom Gud har gått in i en organisk process med världen finns det något förutsättningslöst med Guds avsikter. ”Vilja” är enligt Fiddes inte något statiskt vare sig för Gud eller människor. Att söka Guds sinne innebär därför även att bidra till Guds vision, inte bara att urskilja Guds syften med universum, utan även att vara med och forma dem. Dock tänker sig Fiddes ändå att Guds syfte ibland kan vara något specifikt. Fiddes kallar detta för ett ”utväljande syfte”

(elective purpose) som är format för att uppnå något nytt och avgörande.¹⁷ I en diskussion kring hur förbönen förhåller sig till Guds respektive människors vilja säger han att Guds syfte ibland har med enskilda händelser att göra (exempelvis Kristi uppståndelse), och alltså inte enbart är en välvilja för världen i största allmänhet. Samtidigt varnar Fiddes för faran att trivialisera och kritiserar dem som ber till Gud om att t.ex. finna en bra parkeringsplats. Hur kan Gud göra det, när han inte kunde förhindra förintelsen?¹⁸ Denna varning hos Fiddes kan, utifrån frågan vad som över huvud taget har med Guds syfte att göra, även föranleda en diskussion om vilka ämnen församlingens möte ska behandla. Fiddes hävdar för övrigt själv att det är värt att fundera över vilka ämnen som är lämpliga att ta upp i församlingens möte.¹⁹

Röster och resurser i församlingens möte

Fiddes vänder sig såväl mot uppfattningen att församlingen skulle vara underordnad pastorn och det övriga ledarskapet som mot uppfattningen att församlingen delegerar auktoritet till ledarskapet. Båda synsätten bygger enligt honom nämligen på en felaktig, hierarkisk maktuppfattning. Istället för att församlingens möte delegerar makt till pastorn eller att pastorn har auktoritet över församlingen, kommer auktoriteten hos pastor och församlingens medlemmar från de olika roller dessa spelar i sökandet efter Kristi vilja.²⁰ Denna ömsesidiga översyn förutsätter förstås även ett ömsesidigt förtroende mellan församling och pastor. Detta förtroende åtnjuts genom ett tjänande förfaringsätt, snarare än ett härskande.²¹

I församlingens möte behöver det enligt Fiddes alltså finnas en lyhördhet för de ”avvikande rösterna”. Det innebär att även om den lokala församlingen inte lyder under någon yttre auktoritet behöver den vara öppen för andras röster – från såväl andra kyrkor som samhället i stort – för att kunna söka Kristi vilja.²² Fiddes betonar även vikten av att lyssna till ”rösterna bakom rösterna” (the voices behind the votes). Olika röster kan enligt honom väga olika tungt beroende på personernas erfarenheter och insikter. Exempelvis menar han att pastorns röst bör väga tungt, men inte för att hon eller han skulle stå över församlingen, utan för att pastorn genom sin teologiska utbildning har fått en ”vision för den allmänliga kyrkan”²³

Pastorn och det övriga ledarskapet utgör en av flera ”tillförlitliga resurser”. Fiddes kallar församlingens möte ”auktoritetens brännpunkt”. Kristus är den främsta auktoriteten, men i församlingens möte uppmärksammar församlingen olika resurser i sitt sökande efter Kristi vilja.²⁴ Han nämner fyra sådana resurser: ledarskapet, profetian, den vidare kyrkan och Skriften. Dessa resurser är inte statiska. Exempelvis innehar församlingen alltid rätten att avsätta en ledare om hon eller han inte längre kan räknas som anförtrodd av Kristus, men eftersom den lokala församlingens existens beror på att Kristi auktoritet finns i den är det däremot inte möjligt för församlingens möte att rösta bort sin egen existens genom att helt överlämna beslutsfattandet till det lokala ledarskapet eller till den vidare kyrkan.²⁵ Vad gäller profetian (som Fiddes inte i första hand förstår som ett övernaturligt fenomen, utan snarare som spontana yttringar som lyckas skapa en ”aha-upplevelse” hos församlingen) menar han att den har sin slagkraft just i sin spontanitet och att dess auktoritet därmed är begränsad.²⁶ I fråga om den vidare kyrkan menar han att en lokal församling inte ensam kan upptäcka Kristi vilja, eftersom den inte har alla gåvor eller erfarenheter som krävs för detta. Däremot åligger det den lokala församlingen att avgöra huruvida beslutet i det vidare sammanhanget kan sägas vara en upptäckt av Kristi vilja eller inte.²⁷ Och om Skriften säger han att församlingens medlemmar inte fattar beslut endast genom att hänvisa till ett eller annat bibelställe, utan snarare genom att bli så hemmastadda i den bibliska historien att den kan avgöra vad det innebär att tillhöra Guds folk idag.²⁸

Församlingsmötet – något för framtidens församling?

Det finns naturligtvis mycket i Fiddes syn på församlingsmötet som kan diskuteras och ifrågasättas. Men helt klart vänder han på invanda mönster. Genom att lyfta fram församlingsmötet och se det som en väsentlig del i vad det innebär att vara kyrka utmanar han till att tänka nytt om församlingsmötet och fundera över såväl dess funktion som dess utformning. I den diskussion om församlingsdemokrati kontra ”apostoliskt ledarskap” som omtalades i början av denna artikel har församlingsmötet inte i någon större utsträckning behandlats teologiskt i bemärkelsen att frågor ställts om hur församlingsmötet förhåller sig till andra delar av tros läran (som exempelvis gudsbild, människosyn eller kyrkouppfattning). Fiddes gör just detta. Hans uppfattning om församlingsmötet kan också vara ett välkommet bidrag till ett vidare sammanhang där diskussioner som rör tolkningsföreträde och auktoritet förs: ”Vem eller vilka ska avgöra hur kristen tro ska gestaltas?” och ”Vilka röster får komma till tals i dessa avgöranden?” Det är frågor som har aktualiserats bl.a. inom olika former av befrielse teologier och feministiska teologier. Det är då anmärkningsvärt att församlingsmötet sällan nämns i sådana diskussioner. Kanske har framtidens församling all anledning att lyfta fram, vårda och utveckla församlingsmötet?

Ovanstående artikel bygger på en uppsats av Stefan Albinsson framlagd vid Uppsala Universitet 2004: *Den demokratiska kyrkan – Om Paul S. Fiddes syn på det baptistiska församlingsmötet som sakrament*. I uppsatsen presenteras, diskuteras och problematiseras Fiddes syn på församlingsmötet. Uppsatsen kan beställas som pdf-fil av författaren: stefan@norrnormalmskyrkan.se

Frågor för reflektion och samtal

1. På den CD-skiva som medföljer *Gudstjänstboken – handbok för församlingarna i Evangeliska Frikyrkan, Pingströrelsen, Svenska Alliansmissionen och Svenska Baptistsamfundet* (Libris: 2005) finns det ett förslag till ordning för församlingsmöte. Den återfinns i ”Tilllägg från Svenska Baptistsamfundet”, kapitlet ”Församling och kyrka” (Svenska Baptistsamfundet: 2005) eller se bilagan.
Läs igenom förslaget på ordning för församlingsmöte. Skulle det vara möjligt att använda denna ordning i din församling? Varför/varför inte?
2. Fiddes betonar en gammal frikyrklig/baptistisk församlingssyn där Gud dels sluter förbund med sitt folk, dels församlingsmedlemmarna sluter förbund med varandra. Hur uppfattar du begreppet ”förbund”? Vilken roll spelar förbundstanken i din syn på församlingen?”
3. ”Stödjande/delegerande ledarskap” är ett av de kvalitativa särdrag som enligt Christian A. Schwarz på Institutet för naturlig församlingsutveckling utmärker växande församlingar. Läs vad Schwartz skriver om stödjande/delegerande ledarskap (Naturlig församlingsutveckling – Åtta kvalitativa särdrag hos växande församlingar. Svenska Baptistsamfundet: 2000. s. 22-23) och jämför med Fiddes syn på relationen mellan församling och ledarskap. Hur uppfattar du förhållandet mellan pastor/ledarskap och övriga medlemmar i din egen församling? Upplever du att församlingsmötet (eller styrelsen) ger pastorn ett antal arbetsuppgifter att utföra eller att pastorn håller i trådarna och att medlemmarna får ”hjälpa till” och ”avlasta” pastorn? Eller ser förhållandet ut på något annat sätt?

4. Vilka tankar eller reaktioner väcker Fiddes uppfattning hos dig om att dopet får sin fortsättning i nattvard och församlingsmöte?
5. Ligger det något i Cartledges påstående att församlingsdemokrati leder till manipulation, gruppbildning och politik i kyrkan?
6. Är församlingssamfundet viktigt i formandet av framtidens församling? Hur behöver det i så fall vara utformat?

Lästips

Paul S. Fiddes har skrivit en hel del om såväl baptistisk församlingssyn som församlingssamfundet. En bra introduktion är *A Leading Question: The Structure and Authority of Leadership in the Local Church*. (Darton, Longman & Todd: 1981). Boken är en sammanställning av en serie föreläsningar Fiddes höll vid en sommarkurs för brittiska baptistpastorer.

Församlingssamfundet beskrivs och diskuteras även av John Howard Yoder i *Liv i församlingen – att vara ett hoppfullt tecken i världen*. (Libris: 2003).

Såväl Fiddes som Yoder diskuteras av Sune Fahlgren i artikeln *Men så är det inte hos er! - Teologi för församlingens ledartjänster* i red. Fahlgren och Klingert *På spaning efter framtidens kyrka*. (Libris: 1998).

Församlingssamfundet diskuteras också av E. Jeffrey Mask i *At Liberty Under God: Toward a Baptist Ecclesiology*. (University Press of America: 1997). Boken är skriven utifrån amerikanska förhållanden, men tar upp flera frågeställningar som även är aktuella i ett svenskt sammanhang.

Sven-Gunnar Lidén tecknar en baptistisk församlingssyn och drar bl.a. paralleller mellan församlingssamfundet och några nytestamentliga texter i *Gemenskap* (Svenska Baptistsamfundet: 1999).

Noter

¹ Så Sven Gunnar Lidén, *Gemenskap* (Svenska Baptistsamfundet: 1999) sid. 13-14.

² David Cartledge intervjuad av Jonatan Sverker i *Nya Dagen* 3 februari 2004.

³ "Vad finns det för gemensamt mellan Athen och Jerusalem? Vad mellan akademien och kyrkan? Vad mellan villolärare och kristna?" Tertullianus, *De praescriptione haereticorum*

7. Citat hos Millar J. Erickson, *Christian Theology* (Baker Books House: 1985) sid. 40.

⁴ Pascal Andréasson, "Stelnad kyrka kräver apostel". Debattartikel i *Svenska Dagbladet* 5 februari 2004.

⁵ Paul S. Fiddes, *Tracks and Traces: Baptist Identity in Church and Theology*. *Studies in Baptist History and Thought*, vol. 13. (Paternoster Press: 2003). Sid. 21-35.

⁶ *Tracks...* s. 254.

⁷ *Tracks...* s. 29-31.

⁸ *Tracks...* s. 44.

⁹ Se *Tracks...* s. 2003:40, 145, 183-185, 217-220.

¹⁰ *Tracks...* s. 185.

¹¹ *Tracks...* s. 120, 123.

¹² Paul S. Fiddes, *A Leading Question: The Structure and Authority of Leadership in the Local Church*. (Baptist Publications: 1981). s. 50.

¹³ *Tracks...* s. 122-123.

¹⁴ *Tracks...* s. 98.

¹⁵ *Tracks...* s. 98.

¹⁶ *Tracks...* s. 80 ff.

¹⁷ Paul S. Fiddes, *Participating in God: A Pastoral Doctrine of Trinity*. (Darton, Longman & Todd: 2000), s. 128-134.

¹⁸ *Participating...* s. 130.

¹⁹ *A Leading...* s. 50.

²⁰ *Tracks...* s. 86-87.

²¹ *Tracks...* s. 95-99.

²² *Tracks...* s. 124.

²³ *Tracks...* s. 90.

²⁴ *A Leading...* s. 52.

²⁵ *A Leading...* s. 56, 63.

²⁶ *A Leading...* s. 58-59.

²⁷ *Tracks...* s. 123-124; *A Leading...* Sid. 61 f.

²⁸ *A Leading...* s. 66-67.

Bilaga till "... var och en har något att bidra med" av Stefan Albinsson

Ur Svenska Baptistsamfundets tillägg till Gudstjänstboken (sid. 65-70)

Församlingsmöte

Medlemmar i lokala baptistförsamlingar samlas till församlingsmöte för att fatta beslut om församlingens angelägenheter enligt Guds vilja. Beslut inom församlingens alla områden tas i demokratisk ordning. Mötets syfte är inte att någon viss grupp ska vinna röster för sin sak, utan att gemensamt söka Kristi vilja med sin församling. Fastän den lokala församlingen är självständig, står den i gemenskap med andra i detta sökande och kan vara öppen för åsikter från andra församlingar, kyrkosamfund, andliga traditioner och samhället i stort.

(Bearbetning och komplettering av en text från European Baptist Federation [EBF] 1992, se Att vara kristen idag, sid. 25.) Några reflektioner kring viktiga steg i en beslutsprocess ges i häftet Gemenskap

i Baptistsamfundets skriftserie på temat Tro, Frihet, Gemenskap. (Se "Hur fattas beslut?" sid. 13ff.)

Inledningsord

*Gud möter sin församling i församlingsmötet
så att den under Andens ledning
och utifrån vars och ens erfarenheter av tro och liv,
kan söka Kristi befriande vilja för kyrkan och världen.
Med lyhördhet och i öppenhet för varandra
och den värld Gud har kallat oss att tjäna
får vi samtala och fatta beslut.
I tro på att Kristus är mitt ibland oss
kan vi lita på samtalet som en väg att komma överens,
lära känna Gud och oss själva djupare
och vandra tillsammans mot Guds framtid.*

Bibelord

Vi lyssnar till Bibelns ord. En eller ett par texter läses, t.ex.:

Jesus sade: "Allt vad två av er kommer överens om att be om här på jorden, det skall de få av min himmelske fader. Ty där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem." Matt 18:19-20

Jesus sade: "Tänk inte på hur ni skall få något att äta och dricka, och oroa er inte. Allt sådant jagar hedningarna i världen efter. Men er fader vet att ni behöver detta. Sök istället hans rike, så skall ni få det andra också. Var inte rädd, du lilla hjord, er fader har beslutat att ge er riket." Luk 12:29-32

Liksom kroppen är en och har många delar och alla de många kroppsdelarna bildar en enda kropp, så är det också med Kristus. Med en och samma Ande har vi alla döpts att höra till en och samma kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria, och alla har vi fått en och samma Ande att dricka. Kroppen består inte av en enda del utan av många. Vad innebär nu detta? Jo, att när ni samlas har var och en något att bidra med: sång, undervisning, uppenbarelse, tungotal eller uttolkning. Men allt skall syfta till att bygga upp.

1 Kor 12:12-14; 14:26

Mätte Gud i sin härlighets rikedom ge kraft och styrka åt er inre människa genom sin ande, så att Kristus genom tron kan bo i era hjärtan med kärlek. Stå fasta och var stadigt rotade i honom, så att ni tillsammans med alla de heliga förmår fatta bredden och längden och höjden och djupet och lära känna Kristi kärlek som är väldigare än all kunskap, tills hela Guds fullhet uppfyller er. Han som verkar i oss med sin kraft och förmår göra långt mer än vi kan begära eller tänka, hans är härligheten genom kyrkan och genom Kristus Jesus, i alla släktled i evigheters evighet, amen.
Ef 3:16-21

Jag uppmanar er att leva värdigt er kallelse, alltid ödmjuka och milda. Ha fördrag med varandra i tålmod och kärlek. Sträva efter att med friden som band bevara den andliga enheten: en enda kropp och en enda ande, liksom ni en gång kallades till ett och samma hopp. En är Herren, en är tron, ett är dopet, en är Gud och allas fader, han som står över allting, verkar genom allt och finns i allt. Låt oss i kärlek hålla fast vid sanningen och växa i alla avseenden så att vi förenas med honom som är huvudet, Kristus. Han låter hela kroppen fogas samman och hållas ihop genom att alla lederna hjälper och stödjer, med just den kraft han ger åt varje särskild del. Då växer hela kroppen till och byggs upp i kärlek.
Ef 4:1-5, 15-16

Församlingssång

Bön

Gud, hjälp oss söka din vilja med våra liv och leva så att alla finner en personlig relation med dig genom Jesus Kristus och med Andens hjälp bryta upp från de krafter som förstör människor och jord. I Jesu namn. Amen.
(efter Baptistsamfundets vision)

eller

Gud, du som ger oss förmågan att tänka och planera, gör oss till förvaltare av din mångfaldiga nåd. Du som betror oss med uppgiften att söka Kristi vilja, ge oss klara tankar och varma hjärtan. Hjälp oss att tro att också våra beslut är inneslutna i försoningen, så att vi inte av rädsla att göra fel skjuter undan det som vi måste ta ansvar för.

Gör oss frimodiga i församlingmötet och låt oss vara goda lyssnare. I Jesu namn. Amen.

(fritt efter Hjärtats samtal)

eller

Gud, som ensam är sanning, ge oss förmåga att tänka klart, skilja mellan andar, gemensamt söka Kristi vilja för församlingen och världen och frimodighet att stå upp för ditt namn. Ge oss den kraft vi behöver för Jesu Kristi skull. Amen.

(Dagens bön i Evangelieboken för 8 eft tref. bearb.)

eller

O Gud! Vi står inför ett svårt beslut. Hjälp oss att ta till vara den iderikedom som finns ibland oss. Led oss, så att vi finner en framkomlig väg och ser den bästa lösningen. Hjälp oss sedan att ta ansvar för det beslut vi fattar. I Jesu namn. Amen.

(Hjärtats samtal)

eller fri bön

Vår Fader

Tillsammans ber vi den bön Jesus Kristus har lärt oss att be:

Vår Fader...

Överläggningar och beslut

Fri bön och/eller

Gud, du som på pingstdagen gav den heliga Anden till en väntande och enad skara, och som på ett underbart sätt har fört oss samman till ett folk här i dag, vi ber dig: Ge oss hjälp i arbete och bön genom samma Ande, så att vi kan vänta stora ting av dig och våga stora ting för dig, och så att vi kan vara ett i dig och visa världen att du har sänt Jesus Kristus, vår Herre, han som med dig och den heliga Anden tillbeds och äras i hela världen.

Amen.

(William Carey, Stora bönboken nr 362)

eller

L Tack, Gud, att Jesus Kristus är vår fred.

F och för att du genom den heliga Anden skapar en ny gemenskap på jorden.

I Led oss från död till liv,

II från lögn till sanning,

I från vanmakt till hopp

II från rädsla till tillit,

I från hat till kärlek,

II från krig till fred.

L Låt fred fylla våra hjärtan, vår värld, vårt universum.

F Amen.

(Moder Teresa, PoS nr 965)

eller

Livets Gud, vi lägger vårt samtal och våra beslut i dina händer. Bevara oss från stolthet så att vi vågar ompröva våra beslut om de visar sig leda fel. Hjälp oss att fortsätta att lyssna på dig varhelst du talar. I Jesu namn. Amen.

Församlingssång

Välsignelse

Nåd från vår Herre Jesus Kristus, kärlek från Gud och gemenskap från den heliga Anden åt oss alla. Amen.

Apostoliska välsignelsen 2 Kor 13:13 bearb.

eller

Välsignelse från Gud, som skapar och bär, som älskar och kämpar, som förnyar och ger liv, må omsluta oss till vila och trygghet, må utmana oss till äventyr och kamp.

Amen.

(PoS nr. 973)

Sändning

L Vi går med fred.

F Ja, vi går med Jesus Kristus!

Några tankar om gudstjänst

Karin Wiborn

Det är söndag morgon. Hemma i huset börjar processen fram till gudstjänst. Frukost plockas undan, tänder borstas, söndagskläder på och färden till kyrkan börjar. Är det med glädje och positiv förväntan som ytterkläderna sätts på? Är det ett tungsinne och ”bör” som styr stegen? Finns en längtan till Guds hus eller en frustration över att behöva lägga den dyrbara lediga tiden där? Svaren är olika, förstås, men jag drivs av en längtan och övertygelsen om att gudstjänstens relevans, betydelse och nerv om och om igen kan återerövas. Jag tycker om att tänka gudstjänst som Guds barns lek inför Guds ansikte. Och ibland behöver vi påminna oss om lekfullhet och kreativitet i arbetet med gudstjänster. Det finns en uppsjö av böcker och litteratur om gudstjänst, liksom det finns ett otal antal gudstjänstformer. Men hur var det från början?

Gudstjänst i Bibeln

Ordet gudstjänst förekommer inte i Nya testamentet, inte heller finns tydliga umgängesregler eller en ordning för hur gudstjänst ska firas. I evangelierna bjuds vi med i en gudstjänst, och det är i Lukas fjärde kapitel när Jesus gick till synagogan på sabbaten, som han brukade, och fick läsa ur Jesaja bok. Jesus, liksom den första kristna församlingen som berättas om i Nya testamentets texter, gick till synagogan eller templet och firade judisk gudstjänst, för att sedan fortsätta i hemmen. I synagogan var gudstjänstordningen enkel. Man bekände sin tro i den mosaiska bekännelsen; ”Hör, Israel, Herren är en.” Man läste ur lagen, Moseböckerna och profeterna. Ibland kunde man ha en utläggning av texterna, men inte alltid. Så bad man och sjöng ur Psaltaren, tog upp kollekt och avslutade med välsignelsen. Synagogsföreståndaren var liturgen, den som höll i ordningen, och om en präst var närvarande, kunde han få be välsignelsen, i övrigt var den judiska gudstjänsten i synagogan vad vi skulle kalla lekmanaledd. I templet hölls ungefär samma ordning, men där var prästerna mer aktiva. Det som hände och som fortfarande händer i den judiska gudstjänsten är att man upprepar folkets gemensamma berättelse i Moseböckerna, sjunger och bekänner i tusenåriga texter, man använder den gemensamma historien som klangbotten till det liv som nu är.

De första kristna lever med den judiska församlingen, men upptäcker snart att mer behövs och utvecklar en gemenskap med stor intensitet och närvaro.

Och de deltog troget i apostlarnas undervisning och den inbördes hjälpen, i brödbrytandet och bönerna. De troende fortsatte att samlas och hade allting gemensamt. De sålde allt vad de ägde och hade och delade ut åt alla, efter vars och ens behov. De höll samman och möttes varje dag troget i templet, och i hemmen bröt de brödet och höll måltid med varandra i jublande, uppriktig glädje. Apg 2:42,44-46

Som rubrik till dessa verser står ”De troendes gemenskap”. Redan där finner jag en markör till vad en gudstjänst är. En gemenskap, de troendes gemenskap. Den kristna tron är ingen solitär erfarenhet. Vi bygger vår tro på en treenig Gud; Fader, Son och Ande. Gud är gemenskap i sig själv. Gudstjänsten som de troendes gemenskap ställer oss tillsammans inför Gud. Ordet liturgi, som vi ibland använder för gudstjänstordning, betyder översatt ”folkets arbete”.

Baptismens och frikyrkans framväxt i Sverige är inte helt olik den första kristna gemenskapens utveckling. Då möttes man – så länge det var möjligt – i högmässan, men fortsatte gemenskapen och utforskandet av Guds ord i hemmen, och där bröt man brödet tillsammans. Det fanns en stor betoning på gemenskapen, och på allas lika rätt att läsa, förstå och söka Guds ord. Apostlagärningarna berättar om apostlarnas undervisning och den inbördes hjälpen. Ett uttryck för en egendomsgemenskap där man hjälpte varandra inom församlingen ekonomiskt och praktiskt. Brödbrytandet var en del av den verkliga måltiden liksom bönerna. Och de möttes i jublande, uppriktig glädje. Den första gudstjänsten formas av en nära gemenskap, nästan ett kollektiv, där undervisning, texter och böner blandas med praktiska bekymmer och måltid för dagen. Detta har kyrkan tagit in i sin tradition och försökt skapa mönster och ordning för hur gudstjänst ska firas, hur gemenskapen i församlingen ska se ut. Grundidén är densamma. Texterna, bönerna, bekännelse, kollekt, en gemensam kassa, och brödet som bryts. Det jag ibland kan sakna är kopplingen till min vardag, mina bekymmer och mitt dagliga bröd. Tänk vilken upplevelse om det vid middagsbordet plötsligt händer att värden tar brödet efter måltiden, bryter det och säger; ”I den natt då Herren Jesus blev förrådd...” Mitt i livet, mitt i gemenskapen en påminnelse om det heligaste heliga. Eller om det under gudstjänsten, i samband med bön, delgivning eller kollekt var naturligt att gå fram och dela sina praktiska bekymmer; ”jo, vi ska åka på semester och undrar om någon har en takbox att låna ut” eller; ”jag har precis rensat i garderoberna hemma, och har några kassar ganska fina barnkläder som jag tog med om någon behöver”

Visst är den kristna församlingen ofta en gemenskap där sådana byten sker, men tänk dig det i gudstjänsten, det vardagliga livet blandat med de stora befriande orden. Det blir ett budskap i sig självt. Jesus Kristus får klangbotten mitt i livet och är inte en udda händelse en gång i veckan. En på djupet inspirerande gudstjänst tror jag blir till i gemenskapen, när vi bryter bröd och delar liv med varandra och när berättelsen om Jesus får vara den klangbotten ur vilken vi söker tillsammans genom böner, bekännelser och sånger. Så småningom blev det, om vi ska tro Paulus, lite kaotiskt i den första kristna församlingen. Gemenskapens fria former ledde till oordning.

I det första brevet till Korint skriver Paulus om kvinnorna vid de kristna sammankomsterna, uppträdandet vid Herrens måltid, andens gåvor, kärlekens väg och ordningen vid sammankomsterna. *”Men vid era sammankomster går det inte att hålla Herrens måltid, för var och en tar genast för sig av sin egen mat, och den ene sitter hungrig medan den andre har druckit sig berusad. Har ni inte era hem där ni kan äta och dricka? Bryr ni er inte om att det är Guds församling? Skall de som inte har något behöva skämmas? Nej, för det här får ni inget beröm”. ...”alltså, mina bröder, när ni samlas för att äta, vänta då på varandra”* Måltiden hade urartat. Det som från början skedde i jublande, uppriktig glädje, hade blivit en mätning i att äta mycket, dricka mycket, visa vad man hade möjlighet att ta med till bordet. Paulus varnar församlingen för det ovärdiga sätt som Herrens bröd och bägare delades på.

På liknande sätt går han till rätta med gudstjänsten i stort i 1 Kor 14:26-33. Det går att föreställa sig vad som hänt; makten hade förskjutits från gemenskapen till den som hade mest mat, starkast röst och som åberopade sin egen makt. Mellan dessa kapitel om nattvarden och (o)ordningen finns dels liknelsen om församlingen som Kristi kropp, där Paulus betonar hur varje del är viktig, och om en lem lider, så lider alla, och hur de ringare delarna blir särskilt ärade. Och dels det kapitel vi känner igen som Kärlekens lov. Om vi saknar kärlek är vi ing-

enting. Vad hade Paulus skrivit till oss om våra gudstjänster? Antagligen hade han inte talat om alltför kaotiska och röriga tillställningar. Möjligen något om att i en ordning söka efter en jublande, uppriktig glädje och något om att hitta tillbaka till gemenskapen genom att dela vardagsliv med det heliga mysteriet.

Om vi utgår från Bibeln, så finns det egentligen ganska lite som talar om hur en gudstjänst ska gå till. Det handlar om en kollektiv mötesplats med varandra och med Gud. Och det finns en oändlig frihet att forma gudstjänst till en relevant och efterlängtdad mötesplats. För att hitta rätt kan vi gräva i våra traditioner och vår längtan. Vi kan snekla på olika gudstjänstformer och fundera över vad som stämmer i den mylla, den omvärld där vi befinner oss.

Till inspiration i gudstjänstarbetet vill jag rekommendera läsning av Paulus första brev till Korintierna, kapitel 12, om kroppen och alla delarnas gemenskap – en bild på församlingen, den gudstjänstfirande församlingen som är beroende av varandras delaktighet. Kapitel 13 om kärleken som är störst av allt, större än all tro, allt tungotal, alla profetior. Den är också grunden för gudstjänstens väsen. Och kapitel 14 om ordning i gemenskap. Det är en konst att inte stelna i sina former. Det är också en konst att skapa balans mellan igenkänning och trygghet och överraskning och dramatik.

En frikyrklig gudstjänst

”Nu ska det bli spännande att se om jag får vara med om en riktig frikyrkogudstjänst idag” sa gästpredikanten, en luthersk präst på besök i baptistvärlden. Jag undrade vad hon menade, och hon berättade att hon varit i en annan frikyrka och förväntat sig spontana inslag i gudstjänsten som fri bön, bönebrus och kanske till och med lite tungomåstal. Men ingenting av det hon föreställde sig skulle vara gudstjänstens signum i en frikyrka var där, och inte heller en tydlig liturgi, ryggraden i gudstjänsten som hon var van vid från Svenska kyrkans högmässa. ”och det blev liksom ganska tomt” blev slutomdömet. Jag förstod vad hon menade, och tänkte på gudstjänster jag i mitt inre gett omdömen som föreställning, soaré eller trivselträff. Gudstjänsten ska väl vara något mer, en speciell sammankomst med en alldeles egen karaktär? Det har fått mig att fundera och att söka. Vad är en baptistisk gudstjänsts väsen? Jag ställde frågan på en konferens om gudstjänst när baptister från Norden var samlade. När gruppen tänkt ett tag och prövat olika ord fastnade vi för ordet kontextuell. En baptistisk gudstjänst är kontextuell. Den hör ihop med sitt sammanhang. Till sammanhanget hör naturligtvis Ordet och förkunnelsen, Bibelns kontext, men också i vilket samhälle, vilken ort gudstjänsten firas och vilka det är som kommer samman. Församlingen och samhället spelar roll, betyder något för hur ordet förkunnas och bli till liv.

Jag har ställt samma fråga vid ett flertal kurser omkring gudstjänst, och det vanligaste är att man enas kring mötet. Gudstjänsten är ett möte mellan Gud och människan, ett möte människor emellan och också ett möte med mig själv. Jag är uppvuxen med begreppet ”gå på möte”, det gjorde man i den frikyrkligt präglade bygd jag fanns i som barn och tonåring, det låter lite gammaldags idag, men det ligger något vackert i uttrycket, något av förväntan. Det finns arv inom frikyrkans gudstjänst – eller möte – som jag tycker vi ska vara rädda om och förvalta. Inte gräva ner och bevara, men utveckla och finna former för i en ny tid. Jag tänker på det folksliga tilltalet, som också innebär lyhördhet, delaktighet, enkelhet och närhet. Vittnesbörd eller livsnära berättelser och tillfälle till fri bön eller bönevandringar är uttryck för det, liksom det ständiga sökandet efter ord och förkunnelse som är åtkomliga och relevanta för vår tid och som inkluderar också den som inte är alldeles hemma i kyrkans språkvärld. Jag tror också som aposteln Paulus, att Gud är ordningens Gud och inte oordningens. En god liturgi, ordning, fyller sin plats också i en frikyrklig gudstjänst. Det finns ett uppdrag, ett bönen och ordets arbete

att utföra, och till det behöver folket komma samman för att gemensamt bidra – vara på väg. En gudstjänst är aldrig en slutprodukt utan ett skeende, ett arbete som pågår.

Gudstjänsten är suverän som mötesplats. Det finns få tillfällen i samhället där vi träffas i så mycket olikhet som till gudstjänst, (möjligen är simhallen en liknande plats, tänkte jag en dag i bastun, som i och för sig var ganska enkönad) Var och en är välkommen, olika åldrar, kulturer och yrkeskategorier. Det gör det hela till ett spännande äventyr, om lyhördheten fungerar.

Ett annorlunda gudstjänstbesök

Jag har en gudstjänst i mitt minne som jag återkommer till med jämna mellanrum. Jag var lite sen, och hade läst lite dåligt i predikoturerna, så när jag klev in i min kyrka stod där en främmande kör och sjöng. Sångarna såg lite luggslitna ut, inte så där välklädda och nyduschade som jag är van att se kören, men de sjöng himmelskt. Jag satte mig ner bredvid två för mig okända äldre damer, och insåg till slut att det för dagen var sammanlyst med grannkyrkan, därav fler för mig okända ansikten än vanligt. Mitt i predikan ringde en mobiltelefon, det är nu inte helt ovanligt, men det ovanliga var att mobilägaren tog telefonen, inte för att stänga av eller generat springa ut, nej, hon svarade mitt i predikan och konkurrerade kraftigt med predikanten ”Nejmen hej! Du, jag är på gudstjänst nu, kan jag ringa lite senare...ja, då säger vi så, hej!” Predikanten kom av sig lite, och damerna på min sida tittade på varandra och med en suck sa den ena av dem ”Herregud!”. En gudstjänstmakares mardröm, kanske, men för mig blev det just den här gången en härlig känsla av att gudstjänst är något som händer. Det var uppfriskande att sitta tillsammans med människor som inte riktigt ”vet” hur man ska bete sig i detta rum, det gjorde mötet levande, för att inte säga kontextuellt. En gudstjänst i sitt sammanhang. Predikan var dessutom bra, och när brödet delades infann sig, som alltid, den där känslan av att hinnan mellan himmel och jord dras undan och mötet är.

Före – under och efter gudstjänsten

Där två eller tre är samlade, säger Jesus. Visst är det roligt när många samlas till gudstjänst och gemenskapen känns stor. Men det finns stora möjligheter till ett gott möte i en mindre gudstjänst. Det viktiga är att anpassa gudstjänsten till den dimension som väntar. Musik, sång och tilltal är verktyg för att skapa mötet. En orgel gör sig bra i ett välfyllt gudstjänstrum, när ett piano eller gitarr är lättare att anpassa till färre gudstjänstdeltagare. Också din röst och ditt tilltal kan anpassas och dimensioneras. En mindre gudstjänst bär möjligheten med ett mer nära och personligt tilltal. Hur ser det ut i din församling? Vem är det som kommer på gudstjänst? Förutsättningarna är olika – men lika spännande – om det är en och samma grupp som möts till gudstjänst eller om den gudstjänstfirande församlingen är ständigt i förändring.

När jag arbetade som pastor i församling brukade jag tänka på vilka jag väntade till gudstjänst. Förutom en stadig grupp församlingsmedlemmar förändrades församlingen beroende på om barnkören medverkade, scouter skulle vara med, om det var första advent, barnvälsignelse eller gästande medverkande. Och det fick påverka mina förberedelser. Jag tyckte också det var viktigt att tänka in olika åldrar, män och kvinnor, olika personligheter inför gudstjänsten. Det finns mycket vi kan hjälpas åt med i gudstjänstarbetet. Textläsningar, böner, livsberättelser och symbolhandlingar, t. ex. ljuständning. Om nu gudstjänsten är folkets arbete, så är det av betydelse att jag kan identifiera mig, kanske inte alltid, men då och då, med någon som syns i gudstjänsten. En kvinna uppvuxen i ett katolskt land hittade hem i församlingen eftersom jag var kvinna och pastor. ”När jag fick ta emot välsignelsen av en kvinna, så upptäckte jag att

kristen tro också är för mig” var hennes upplevelse.

För en del kan det kännas nervöst att medverka i gudstjänst, därför är det bra att gå igenom var man ska stå, hur ljudet fungerar och hur ordningen ser ut för att skapa trygghet, och samtidigt försöka förmedla att gudstjänsten inte är prestation, det är Guds barns lek. Det behövs balans mellan det välregisserade och det spontana. Jag hade en period när det var väldigt viktigt med alla detaljer i gudstjänsten. Så vid en barnvälsignelse kom inte familjen upp under sången, som jag hade instruerat dem. Jag fick gå ner och hämta dem, och allt gick bra. Efteråt sa en av församlingsmedlemmarna att ”det är så bra när allt inte går som du har planerat, för då märker man att gudstjänsten är på riktigt”. Det var en viktig läxa för en gudstjänstmakare på gränsen till perfektionism. När jag är i ett nytt kyrkorum eller kapell vill jag alltid gå upp i predikstolen innan gudstjänsten för att finna tryggheten, en plattform och ett rum där jag för en stund ska slå rot och försöka det oerhörda med att förmedla en aning Gud.

De allra flesta församlingar har till vana att samlas inför gudstjänsten för att gå igenom ordningen med medverkande och överlämna gudstjänsten i Guds hand. Innan dess kan det vara ganska rörigt med olika frågor som söker sina svar, och ofta blir andningen något lugnare efter bönen för gudstjänsten. Vi gör detta inför Guds ansikte.

Under gudstjänsten är närvaro och öppenhet viktigt. Din närvaro som medverkande, det är lika mycket din gudstjänst som någon annans, gudstjänst är inget vi gör för någon annan, vi gör den tillsammans oavsett om vi mest sitter i gudstjänsten eller står ”där framme”. Med öppenhet menar jag förmågan att förändra gudstjänsten efter om något händer, sägs eller skapas som förändrar gudstjänsten något från den tänkta ordningen. Tänk på kroppens behov av rörelse – åtminstone att få resa sig – under gudstjänsten. Det är bra att stå upp vid ett par sånger, kanske vid en textläsning. Det är bra för springiga barnben, men också för äldre ben där blodet kan behöva skakas om. Och denna enkla handling är också en hjälp till närvaro.

Det ligger nog inte för oss att utvärdera en gudstjänst. Men om vi tänker oss gudstjänsten, precis som livet, som en lärandeprocess. Vad har vi lärt oss den här gången, och vad vill vi utveckla, göra annorlunda, ja, ibland är det faktiskt något som blev riktigt tokigt. Vad kan vi förfina och förbättra för att skapa mötesplats mellan himmel och jord än mer? Jag tycker om att fortsätta gudstjänsten vid kyrkkaffet genom att prata om predikan, kommentera något av vad som hände mig, hur mötet blev. Det är en möjlighet att dela en gnutta liv tillsammans vid kaffekoppen.

Avslutning

Det finns en uppsjö av gudstjänstböcker. De är bra att läsa och inspireras av och hitta ord att låna i böner och läsningar, men en gudstjänst blir aldrig till förrän mötet är, när arbetet pågår. Barnens lek är på djupt allvar, det är deras arbete och ett sätt att bearbeta livet och träna roller inför framtiden. Leken har sin ordning, sina regler, och rollerna fördelas efter förmåga och lust. Det är bara fantasin som sätter gränser. Jag behöver gudstjänsten som den gemensamma platsen för lovsång, förbön, ordet, överlåtelsen och brödet. Ett möte som sträcker sig långt utanför kyrkväggarna.

Lästips:

Gudstjänstboken – handbok för församlingar i Evangeliska Frikyrkan, Pingst fria församlingar i samverkan, Svenska Alliansmissionen och Svenska Baptistsamfundet, Libris. (Observera att det finns mer material på den medföljande CD;n.)

Den tunna hinnan, John L Bell, Verbum
Byggstenar för Gudstjänst, Verbum

Samtalsfrågor

1. Dela med varandra några tankar om gudstjänst och vardag. På vilket sätt kan det samhälle ni lever i bli tydligare i gudstjänsten och tvärtom?
2. Gudstjänstens ordning och spontanitet är en balansakt mellan förstelnade former och rörlighet. Samtala om hur ni upplever gudstjänsten och hur balansen mellan spontanitet och ordning kan stärkas.
3. Hur kan ni arbeta för en ökad delaktighet av medverkande i gudstjänstlivet?
4. ”När bristen är vår enda tillgång” kallades en kurs i gudstjänst för små församlingar. Hur kan bristen vara en tillgång? Vad har den lilla församlingen för fördelar i relation till den stora i arbetet med gudstjänster? Kanske är det till och med så att små församlingar har något att lära större församlingar. Vad kan det vara?
5. Samtala med varandra utifrån rubriken ”Den här gudstjänsten längtar jag till”.

En ny församling för en ny tid

Församlingsplantering som en experimentverkstad

Peringe Pihlström

Det som var i början

Den ursprungliga kristna kyrkan ställdes inför en stor utmaning. Jesus från Nasaret gav de första efterföljarna en framtidsbild som omedelbart placerade dem på en internationell scen, och i ett mångkulturellt sammanhang. Redan under de första årens lärjungavandrande med Jesus konfronterades hans efterföljare av att människor i olika former av utanförskap; tullindrivare, prostituerade, fattiga, kvinnor, blev deras närmast allierade, något som gjorde dem kontroversiella ur de etablerade samhällsgruppernas sida. Genom sin lydnad för Jesu uppmaning att gå ut i hela världen kom deras budskap att snabbt spridas i det romerska imperiet. Som ett resultat utbröt stora svepande förföljelser som ledde till att många, inte minst ledargestalter i kyrkan fick sätta livet till. Att leva i en sådan konflikt utgjorde för de första generationerna kristna en självklarhet. När kyrkan på 300-talet plötsligt gick från utanförskap till att bli accepterade, från marginalen till centrum, ledde det till omfattande förändringar, vars konsekvenser är svåra för oss att totalt överblicka. De förföljda blev de privilegierade och kyrkomedlemskap blev socialt viktigt för majoriteten i samhället. Kristenhetens epok hade kommit. Den skulle komma att utgöra den dominerande formen för kyrkoliv under 1500 år, och först på 1900-talet skulle samhällets sekularisering åstadkomma en förändring. Mission blev mindre och mindre en angelägenhet för de lokala församlingarna och kyrkans ledarskap. Missionens uppdrag ansågs vila på de speciella missionärer som gick till den kristnade världens randområden, där uppdraget fortfarande var att göra människor till lärjungar. I stället började nu kyrkan att utifrån den fastställda rätta läran förfölja dem som hade en annan lära. Anabaptisterna var bland dem som tidigt fick känna av kyrkans hårda dom. Enhetskulturen måste bibehållas.

En värld i förändring

Västvärldens drastiska förändring under 1900-talets senare hälft skulle komma att förändra kyrkans förutsättningar på ett genomgripande sätt. Sekulariseringsprocessen tog rejäl fart även i länder som hade haft en väletablerad statskyrka. Kopplingarna mellan kyrkan och samhället började avta, och ett ifrågasättande av kyrkans privilegier följde. En aggressiv sekularism

började visa sig i flera länder. På agendan stod att driva tanken om en ”privat andlighet” som den enda acceptabla. Att hävda trons rätt att utöva inflytande på samhällsbyggandet sågs nu som ett uttryck för förtryck av minoriteter och opassande i ett mångkulturellt samhälle. Postmodernismen hade kommit, som en övergång från det gamla till något nytt, vars konsekvenser ingen riktigt kunnat se. En av de mest tydliga effekterna av postmodernismen är inträdet av den efterkristna eran. Det betyder inte att vi tolkar det som att kristen tro har försvunnit, men den tid är slut då kyrkans dominans i samhället märks av socialt och religiöst. Kyrkans steg i den utvecklingen är tydlig i det svenska samhället. Från religionsfrihetens införande i mitten av 1900-talet fram till skilsmässan mellan kyrka och stat år 2000 är naturligtvis det verkligt avgörande.

Kyrkans framtid i ett postkristet samhälle

En avgörande fråga för kyrkans framtid i det postkristna samhället är vår satsning på att frigöra pionjärer för att plantera en ny slags kyrka för en ny tid. Nya församlingar har varit ett självklart resultat av andliga väckelse- och förnyelserörelser historiskt sett. De svenska frikyrkosamfundens explosionsartade utveckling under 1800-talets senare hälft stod i direkt relation till hur snabbt nya församlingar uppstod. Samfundet växte genom att nya församlingar sökte och beviljades inträde i samfundens gemenskap. Fram till 1900-talets första årtionde var detta ett avgörande skäl till växt för de äldre samfundet. De flesta av Sveriges samfund kulminerade medlemsmässigt under 1900-talets första hälft, och deras minskade medlemstal inträffar under samma tid som den tidigare självklara församlingsplanteringsstrategin upphörde. Missionstänkande ersattes med institutionellt tänkande, rörelsen upphörde och församlingsstarter avtog drastiskt.

Detsamma kan sägas om den svenska Pingströrelsen och rörelser som följt i dess spår. Exempelvis kom den vedertagna pingststrategin med ”en församling i varje stad” att påtagligt lägga locket på för nya församlingsbildningar, speciellt i storstadsregioner. Det efterkristna samhället ger oss helt nya utmaningar och ställer oss inför frågor som tidigare generationer inte någon högre grad har haft anledning att brottas med.

Kommer vi att överleva?

Evangeliet kommer att överleva. Detta kan vi konstatera, samtidigt som vi måste vara medvetna om vilka konsekvenser det får för kyrkan då den marginaliseras och sveps åt sidan av utvecklingen i samhället och den omgivande kulturen. Tidigare generationer kristna har tvingats uppleva detta. I de nordafrikanska länderna tycktes den kristna tron bergfast. Kyrkor i mängder, framstående teologiska tänkare, bibliotek med imponerande samlingar av skrifter skapade bilden av en kyrka som var djupt sammanväxt med sin tid, men under ett antal generationer skedde den drastiska förändring som gjorde kristendom till en unik företeelse och på sikt en rörelse som gick under. Efterkristendom blev resultatet. Evangeliets moderländer i det romerska imperiet tycktes andligt oövervinnerliga, men idag kan vi konstatera att många av dem rensats effektivt och i många fall hårdhänt på evangeliets inflytande.

Församlingsplantering i en efterkristen tid får inte i första hand handla om en form av panikreaktion över vikande medlemssiffror och åldrande, döende församlingar. Det finns kanske de som mest motiverar sin strävan efter att starta nya församlingar med argument som,

... *annars kommer vårt samfund att dö ut helt och hållet*

... *den siste kristne släcker och stänger 2040 om vi inte gör något*

och skuldbeläggning av kristna rörelser och kyrkor kommer som ett brev på posten. Vi beskriver sådana paniksituationer med hjälp av statistik som ibland inte heller tar hänsyn till en del viktiga faktorer. Det kan till exempel vara

... åldersfördelning

En åldrande kyrka kommer att se dramatiska minskningar i sitt medlemsantal, men det innebär inte med nödvändighet samma omedelbara konsekvens för verksamhet, ekonomi eller inflytande, eftersom ålderspyramiden innan den påverkar den numerära utvecklingen redan har haft ett genomslag i församlingarnas funktion.

... urbaniseringen

Det som har skett i Västeuropa är ungefär detsamma som skett i många andra länder, nämligen en omfattande folkförflyttning från norr mot söder, från landsort till samhällen, från mindre städer till större. Denna omflyttning har inneburit att många kyrkor som varit i den "förlorande änden" av processen har radikalt minskat och tvingats att lägga ner, medan städernas församlingar ofta har sett en viss tillväxt. Även om den tillväxten inte står i proportion till hur många man förlorat i avfolkningsbygderna, så är det ändå en faktor att ta hänsyn till; en slags kyrkornas strukturrationalisering som har varit ofrånkomlig.

... kvalitetsmässig fördjupning

Nedmonteringen av den traditionella Svenska kyrkan har inneburit ett kraftigt tapp av medlemmar, större än någonsin tidigare. Nära 60 000 medlemmar per år lämnar den kyrkan. Detta medlemsras står i en klass för sig, men även andra kyrkor torde ha påverkats av en postmodern rörelse till det individualistiska, privatreligiösa förhållningssättet där "tro på mitt eget vis" har ersatt mycket av den tidigare organiserade religiositetens självklara monopolställning. Det innebär säkert att många av dem som lämnar kyrkan helt enkelt bara drar självklara och rättmätiga slutsatser om ett medlemskap som saknar personlig trosförankring. Det innebär alltså att det bakom tidigare, högre siffror om medlemskap fanns mycket luft, som nu helt enkelt "tappas ur" systemet. Samtidigt har många kyrkor, inte minst inom Svenska kyrkan, stor framgång genom sitt arbete med Alpha-kurser, alternativ andlighet i Recovery eller tolvstegs-andlighetens tappning, och de som genom den processen kommer till tro har oftast en betydligt mer genomtänkt hållning än de som lämnar kyrkan därför att man saknar tro.

Några skäl till församlingsplantering

Dessa, och andra skäl tycker jag kan leda till ett mera nyanserat sätt att se på vikande medlemssiffror. Jag tror det finns möjligheter att betrakta frågan om församlingsplantering från en helt annan utgångspunkt. Det kan handla mera om en ny typ av församling för en ny tid – en tid som denna!

Vi behöver miljöer som uppmuntrar till experiment

Det finns många idéer som behöver få utrymme att prövas. Det är ofta betydligt mera ord än verkstad i kyrkans sammanhang, inte minst då det gäller att våga experimentera med nya modeller för att vara församling. Problemet är ofta att de vägar vi försöker gå på skapar otrygghet och ibland upprördhet i de etablerade kyrkorna, eftersom invanda medlemmar inte känner sig hemma i en ny form. De nya församlingarnas lust och möjlighet att utgöra experimentella miljöer för nya kontakter ska stödjas, och slippa den slags motarbetning som uppstår om man känner medlemmars ovilja, snarare än entusiasm. Experimenten kan vara strukturella. Vi kan pröva andra former för ledarskap, medlemskap eller beslutsfattande, bara för att nämna några exempel. Jag menar inte att experimenten ska innebära fundamentala ifrågasättanden av exempelvis demokratiska former för beslut, men samtidigt måste vi kunna erkänna att vägarna

att nå fram till gemensamma beslut inte alltid med nödvändighet går fram där våra baptistiska fäder gick. Det kan finnas andra sätt att ta itu med de här frågorna, och ge oss möjlighet att hitta nya lösningar. När svensken idag lämnar föreningslivet i stor skala behöver vi hitta sätt att leda arbetet med delvis nya strukturer som utgångspunkt.

Det kan också vara fråga om verksamhetsmässiga experiment, där en ny församling prövar helt andra vägar att arbeta än de former man arbetat i tidigare, eller som andra jobbar med. Den möjligheten erbjuds på ett effektivare sätt i den lilla församlingsgruppen, som experimenterar för att hitta nya, obearbetade sätt att nå ut i sitt samhälle. Det kan vara trögt för en etablerad församlingsledning att till alla andra former lägga ytterligare en ny, speciellt om den har karaktären av osäker pionjärsatsning. Den energi som skulle gå åt för att motivera en äldre församling att slå in på helt nya vägar – en ganska osäker satsning, kanske man kan tycka – kan i stället kanaliseras till att jobba konkret med att ge struktur åt de nya visionerna i en ny församling.

Det är alltså fråga om ett missionellt tänkande som måste ligga till grund för vår satsning på församlingsplantering idag. *Missio Dei* – Gud är Missionens Gud. Att tillhöra honom är att vara del i en rörelse som har sitt ursprung i Guds eget hjärta. Det innebär också att allt är mission, d.v.s. varje del av en ny församlings arbete prövas utifrån det kristna uppdragets utgångspunkt. *Den missionella kyrkan* är bilden av den nya kyrkan.

En apostolisk kyrka ska kännetecknas av att den gör apostoliska gärningar. De tjänster som omnämns i Nya testamentet är t. ex. i Ef 4 apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare. Det är ganska lätt att förstå vad en lärare sysslar med, liksom vad herden gör. Vi förstår också vad profeten gör, för att nämna några exempel. Däremot är det svårare att förklara vad det är att ”apostla”, d.v.s. vad den verksamhet är som har sitt ursprung i den unika tjänst som aposteln har. Han gör något som är unikt för det sändebud som har fått en unik fullmakt. Han är en startare, en pionjär, en strateg på nya områden, en kulturell brobyggare, en formulerare av grundläggande lära. Kyrkan har inte klarat sig utan apostlar. Det är ett faktum att det funnits gott om apostlar under århundradena. De har oftast getts en annan titel, men historien har bevisat att de är främst strategiska tänkare som kan åstadkomma rejäla inbrytningar och nydaningar i kyrkans liv. Framför allt apostelns pionjära banbrytande förmåga som gjort honom kontroversiell. Dessa ledare står inte för status quo. Drivkraften i deras kallelse handlar om utrymme för personliga initiativ, om att dra radikala slutsatser av vad det är att efterfölja Kristus i praktiska termer. Denna kraft bakom apostelns handlingar kan skapa stora, uppseendeväckande reaktioner i den väletablerade kyrkan, men kan utgöra grogrunden för pionjärskap och utveckling där det finns plats för nya församlingar. Det är ett mindre effektivt sätt att ta tillvara apostelns kraft och kreativitet att låta honom tillbringa sitt liv i tjänst för att bibehålla den verksamhet som redan är uppbyggd. Det är snarare en orsak till att vi finner många initiativrika kristna ledare frustrerade och besvikna därför att deras rörelse, kyrkan visar bristande förståelse för den dynamik som kan finnas i deras tjänst. Det är alltså en slags entreprenör vi talar om, som personifierar den experimentlusta som nämnts ovan.

Nya församlingsbildningar är viktiga för att tillvarata unika möjligheter som finns i den lokala situationen, i det team som samlas och de visioner som den ursprungliga gruppen ger upphov till. Kloning har varit en ganska vanlig metod för församlingsplantering i det förflutna. En missionsförsamling i norra Sverige eller södra brukade ha mera gemensamt med varandra än med pingstkyrkan i samma kvarter. Detta mönster är till stora delar upplöst idag, och i stället betonas den lokala gemenskapen och samhörigheten. Det handlar om en utveckling av nya församlingar byggt på helt andra förutsättningar. De förutsättningar som det planterande teamet har i sitt DNA kommer att ge upphov till ett unikt församlingsarbete som inte liknar något annat. Detta måste vi bejaka. Platsen för det församlingsgrundande arbetet är också verkligt avgörande för vilken slags församling vi kommer att få se. Socio-ekonomiska omstän-

digheter, stad/landsbygd, och andra, liknande omständigheter kommer att styra församlingens utveckling.

Rekrytera och utbilda

En avgörande fråga för många av våra samfund idag handlar om hur vi ska kunna rekrytera medarbetare som är beredda att gå in i församlingsplanterande arbete. Alla andra frågor är underordnade denna, den mest avgörande. Jag tror att församlingsplanterare är bäst på att rekrytera nya planterare. Fungerande nya församlingar är bäst på att skapa entusiasm för att starta nya församlingar. Medvetenheten på det här området måste växa.

Dessutom behöver vi en bra utbildning för församlingsplanterare. Det är ingen tvekan om att den utbildning som vi bedriver idag till nästan 100 % handlar om att skapa goda teologer, församlingspastorer som vill upprätthålla verksamheten och administrera det redan existerande. Den som önskar få en pastorsutbildning som också leder till avskiljning/ordination och ett erkännande av sin tjänst söker sig ogärna till de sammanhang där man kanske erbjuder en mer pionjärinriktad utbildning. I Sverige saknar vi helt enkelt en utbildning som ger krediterad kunskap inom området ”församlingsplantering”. Detta tror jag har stor betydelse för att vi har en situation där ytterst få pastorer ser församlingsgrundande arbete som ett personligt alternativ.

Frågor att fundera över

- Vad anser du att konsekvensen av att leva i ett efterkristet samhälle har blivit för församlingen?
- Hur tror du att församlingarnas överlevnadsmöjligheter ser ut i Västeuropa?
- Behöver vi experimentmiljöer idag i församlingen?
- Hur ska rekrytering och utbildning se ut för församlingsplantering inför framtiden?

Den lilla gruppen – de stora möjligheterna

Göran Granström

I våra församlingar samlar vi människor till olika sammankomster där vi hoppas få se människor som möjligt. Samlingar där jag som kommer betraktas som besökare och, om vi ska vara ärliga, många gånger åhörare utan större möjlighet till personlig respons på det jag är med om. Visst, vi har former också för det enskilda uttrycket i vårt gemensamma möte, men i huvudsak tar vi emot och reagerar som grupp. Det stora formatet ger svårligen andra förutsättningar. Dessa sammankomster är livsviktiga. Men om den lära och kultur som förmedlas i t. ex. gudstjänsten ska kunna slå rot i min värld av värderingar och erfarenheter, så behövs en bearbetning där min röst får möta din röst, min erfarenhet spegla sig i din erfarenhet. Band behöver knytas som inte låter sig knytas i den stora samlingens möjligheter. Vi behöver kliva fram i personliga möten, få spegla oss i varandras ord och känslor. Vi behöver den lilla gruppens möjligheter till dialog.

En grupp av personliga möten

En församlingsmiljö som inte uppmuntrar individuell utveckling parallellt med storgruppens samstämmighet, är en farlig församlingsmiljö. Sund idéförankring uppmuntrar reflexion och prövning i motsats till gemenskapsstrukturer där ledarskapet har ett tolkningsföreträde som inte tolererar ifrågasättande. Reflexionen och prövningen måste få vara min egen. Mitt egna blir också till och får sin skärpa i mötet med andra i det personliga samtalet. Tillsammans i en mindre grupp kan vi berika varandra, få tid och fokus till att uttrycka och lyssna in var och en. Personliga samtal och möten kan föra oss fram till nya tydligheter, men också nya frågor som vi inte förmår omfamna i våra egna, odelade tankar.

Vägen till medkännande

Vi är vana vid att reagera reaktivt på det vi möter och är med om i församlinglivet. Vi tycker om eller tycker inte om – sympati eller antipati. Empati, förmågan till förståelse och medkänsla utan att för den skull behöva reagera för eller emot, är något annat. Ett personligt möte utan förmåga till medkänsla, är egentligen inget personligt möte. Utan medkänsla blir det kanske ett för-eller-emot med en åsikt, men knappast ett möte med människan som uttrycker den. Församlinglivet står och faller med förmågan till medkänsla. I brist på medkännande vilar en frestelse i en alltför idébaserad verklighetsbeskrivning utifrån väl så goda bibliska ideal. I

brist på medkänsla cementerar vi känslan ”vi och dom”. Frågan är om det över huvud taget ryms ett verkligt ”vi” om medkänsla saknas. Jo, som församling är vi naturligtvis ett vi, men vilken verklighet avspeglar ett sådant vi om empatin alltför mycket fått ge vika för sympati eller antipati?

Förutsättningar för samtal

Den lilla gruppen ger oss goda möjligheter till att öva och växa i vår förmåga till medkänsla. Den lilla gruppens möjligheter vilar i tillfället för var och en att se och att synas. Beroende på gruppens ursprungliga syfte så kan det rent metodiskt ta sig olika uttryck. Men jag tror ändå på några generella förutsättningar för att en liten grupp ska ha en chans att leva upp till sina möjligheter, några exempel:

Gruppens storlek

Det finns tankar om att gränsen går vid sju-åtta medlemmar. Sedan ökar riskerna för att storleken hämmar möjligheterna för de personliga tilltalen T. ex. att tiden inte räcker till att fördela rimligt fokus till alla i en alltför stor grupp. Med alltför stora grupper riskerar man återigen att befästa en anonymitet man faktiskt försökte vara motkraft till.

Det personliga tilltalet

En grupp som tappat gnistan har troligen också tappat ett personligt tilltal. Generella skeenden och allmängiltiga reflexioner över världens tillstånd kan ju vara intressanta i sig, men gruppens kraft ligger i att plocka ner sådant på det personliga planet. T. ex. hur påverkar en viss situation mig? Var i min erfarenhet hamnar en viss undervisning eller ett vägval som församlingen står inför? Hur ser du på det som jag nästan inte orkar se på? Generella beskrivningar kan inledningsvis samla vår gemensamma reflexion, men glöden ligger i kopplingen se mig, se dig. Utmaningen i församlingens grupp ligger också i att möta Gud.

Att se i ljuset av att vara sedd

Många bibelverser i NT talar om Kristus som ljuset. När du närmar dig Kristus, närmar du dig det ljus som också gör att du ser dig själv. När vi närmar oss honom tillsammans, får vi i ljuset också syn på varandra. Därför är ett upplyst möte med Kristus också ett upplyst möte med oss själva och med varandra. Det personliga tilltalet når i samtalet, i bönen, i nattvarden, i stillheten en kall vintermorgon och alla andra tillfällen där vi tar vara på och ger uttryck för vår inre röst och eftertanke.

Det personliga lyssnandet

Frågan är vilket som är starkast, orden som förmår bära det personliga eller lyssnandet som förmår ta det till sig? Det hänger naturligtvis ihop. Lyssnandet är en aktiv del av ett samtal, som inte är att förväxla med väntetid till att få ordet. Alltför många tillfällen i vardagen handlar om att näst intill tala på inandning för att få behålla ord och fokus. I ett demokratiseminarium som jag deltog i för ett antal år sedan, talades det unisont om vikten av och rätten till att få göra sin röst hörd. Jag kunde inte låta bli att påpeka vikten av och rätten till att lyssna och ge rum för vad orden bär på. I den lilla gruppen har vi möjlighet att bära fram varandra genom att i tystnad ge vårt fokus till den som trevar och väljer bland de ord som bäst beskriver den känsla eller bearbetning som den talande står i. Att tyst ge fokus, utan att själv kliva in och kommentera, är en utmärkt övning i medkänsla.

Trygga förutsättningar

Har vi en otrygg miljö, så blir det inget bra samtal hur spännande än rubriken för samlingen må vara. I en stor grupp där rollfördelningen är tydlig mellan ledare och åhörare, vilar ett större ansvar för tydlighet och trygghet på några få aktiva. I en liten grupp är var och ens bidrag tydliga bärare av gruppen möjligheter och även begränsningar. Ändå är min erfarenhet att vi i församlingens olika samlingar ofta lägger mer krut på spännande teman och rubriker än ett medvetet byggande av en trygg och inbjudande samtalskultur. Samtalsämnen skapar nyfikenhet - samtalskulturen öppnar rum för samtalet. Det är viktigt att deltagarna i en liten grupp är insatta i den kultur som råder för samtalet. Finns det en uttalad metodik som gäller, så ska den ha en tydlig presentation som skapar rum för så lite missförstånd som möjligt. Och vem är det som sitter bredvid mig i gruppen? En presentation av deltagarna i början av en samling, där deltagarna lockas till att berätta om annat än sina yrkesliv, kan frigöra och lägga grunden till just det personliga tilltalet i gruppen.

Mycket mer finns att säga om den lilla gruppens förutsättningar och möjligheter. Vill du ha tips och tankar kring detta, så kontakta vårt studieförbund Bilda. De har väl utarbetade metoder för den lilla gruppen och samtalar gärna med dig utifrån just de förutsättningar du tänker dig på din hemmaplan.

Samtalsfrågor

1. Har du några erfarenheter av, eller längtan efter, att få delta i mindre grupper där du kan ge och också få personliga berättelser och reflektioner? Att se och samtidigt vara sedd i ljuset av det personliga samtalet, var finns det i din församling?
2. Om du fick välja ett tema för en mindre grupp att samlas kring, vad skulle det bli?
3. Finns det mötesplatser i din församling där olika tros- och livstolkningar får komma till tals, eller klingar förkunnelsen från söndagen i ensamt majestät?
4. Vad tänker du om vikten av sympati - empati i församlingen?
5. Upplever du att din vardagliga verklighet får uttryck och utrymme i församlingen, eller skymmer talet om hur det borde vara det verkliga livet (idébaserad verklighetsbeskrivning)?
6. Om jag kommer som främling till din församling och vill veta mer om er och vad ni tror på, vad blir jag erbjuden då?

Evangelisation och diakoni

– det ena utesluter det andra - eller?

Per Westblom

Förhållandet mellan evangelisation och diakoni är ett evigt trätoämne i den kristna kyrkan; vad är vad och hur förhåller de sig till varandra? Att det finns två ord indikerar i ett begreppsrealistiskt sammanhang att det också är två verkliga storheter vilket är det grundläggande felet i diskussionen och orsaken till att den så ofta går överstyr.

Handlingen som evangelium

Det finns bara ett evangelium, de goda nyheterna om Jesus Kristus. Om man ska specificera det ännu mer: de goda nyheterna är Jesus Kristus, han är evangeliet. Detta är mycket tydligt när man läser evangelierna; Jesus vandrar omkring, botar, upprättar, befriar, förkunnar, undervisar, umgås, betraktar, diskuterar, förundras. Över allt där han drar fram uppstår evangeliet, inte för att det han gör är unikt eller för att han bara ”förkunnar evangelium” i ordets trängre bemärkelse, utan för att det är han som gör det. Det är källan och motivet som gör en handling till ett evangelium.

Kopplingen till förkunnelse, bekännelse och efterföljelse när Jesus utför en god gärning mot någon är ibland helt obefintlig. Men oftast finns en tolkning av det han gör som pekar på Guds rike. Och som helhet finns aldrig någon som helst tvekan om Jesu ärende och anspråk²⁹: att människor ska ta ställning för honom och hans ”gudsrikesprogram”. Men ”diakonala” gärningar och förkunnelse är så sammanflätade att det måste till mycket komplicerade ingrepp för att skilja dem åt. Och det som Gud sammanfogat ska människan inte åtskilja!

Inte desto mindre har vi gjort det och ”lyckats” särskilja goda gärningar och evangelium. Som om det fanns ett evangelium utan goda gärningar! Evangeliet kan aldrig vara en teori, ett enbart verbalt budskap. Det är frestande att tro det när vi försöker hitta grundelementen i tron och ska förklara evangeliet för människor. Men evangeliet förutsätter gestaltning, att det blir kropp, att det syns i människor. Jesus gestaltade evangeliet i allt det han gjorde, ja genom hans blotta närvaro fanns evangeliet där.

Det betyder för oss att evangeliet gestaltas där den uppståndne Kristus är närvarande. I den mån han är det i församlingen och i den enskilde kristne blir evangeliet förkroppsligat, där vi

²⁹ ”Anspråk” är ett problematiskt uttryck eftersom det bekräftar föreställningen att Jesus gick omkring och gjorde anspråk på att vara Guds son. Vad jag åsyftar här är just hans anspråk på ställningstagande för hans program, i enlighet med N T Wrights tolkning av vad omvändelseuppmaningen innebär i Mark 1:14-15.

är och i det vi gör. ”Där två eller tre är församlade i mitt namn där är jag mitt ibland dem” (Matt 18:20). ”Låt allt vad ni gör i ord eller handling ske i Herren Jesu Kristi namn” (Kol 3). Återigen: Det är källan och motivet som gör en handling till ett evangelium.

De anförda bibelorden visar dock att varje god handling inte är en gestaltning av evangelium, inte ens om de utförs av kristna. Kvalifikationen är ”i Jesu namn”. Det handlar om en medvetenhet och inriktning på personen Jesus Kristus; jag gör detta för Jesu Kristi skull, för att jag tillhör honom och har accepterat hans anspråk och herravälde. Efter uppståndelsen är de anspråken mycket tydliga och rotade i skapelsetanken; varje människa tillhör honom och med kärlekens språk söker han ”ta tillbaka” oss.

Kristi önskan

Jesu Kristi ”önskan” är uppenbarligen att varje människa ska bekänna honom som Herre, vara en del av Guds rike, be till Gud som sin fader, i Jesu Kristi namn. Var och en som tillhör honom måste därför rimligen dela denna önskan. Från en mer mänsklig synvinkel kan det uttryckas så att Jesus Kristus är bra för varje människa. Detta är naturligtvis en värdering, en trosutsaga, som man kan ifrågasätta. Är det verkligen vad Jesus och den tidigkristna kyrkan förkunnar? Och även om det skulle vara så är det rimligt att förfäkta en sådan tro idag?

Frågan är vad som händer om vi istället säger motsatsen: Jesus Kristus är inte bra för varje människa. Det finns de som har det bättre utan tro på Kristus. Det finns människor som Jesus Kristus inte gör anspråk på, som han inte vill ha gemenskap med. De universella anspråken måste då bytas ut mot provinsiala - eller inga alls.

Men om vi utgår från de anspråk som jag skissat innebär det att jag har att gå in under dem. Det är inte mina anspråk, kanske inte ens min personliga önskan, men det är min Herres önskan och vem är jag att vända mig mot honom. Jag har medvetet talat om önskan och inte mål, eftersom det senare ordet väldigt lätt får en objektifierande och i värsta fall manipulerande inriktning.

Det är som jag ser det en mycket stor skillnad mellan att önska något i förhållande till en människa och ha en målsättning beträffande människan. I det senare fallet har man satt sig över honom eller henne och har för avsikt att driva igenom något, oavsett personens egna värderingar och önskemål. Att önska något behöver man inte hymla med; jag önskar verkligen att du fick träffa honom eller henne; jag önskar att du också fick uppleva det här; jag önskar att du kunde se saken ur mitt perspektiv. Att däremot säga att jag har som mål att du ska tänka som jag det är ett säkert sätt att försämma en relation. Därför säger vi det inte, men vi kan fortfarande tänka det och då får vi en dold agenda. Jag tror att önskan i både tanke och uttryck är det som måste genomsyra vår gestaltning av evangeliet.

Även vår bön bör kännetecknas av önskande så att inte den får ett objektifierande språk. Här kan uttrycket från 1 Tim 2:4 vara både vägledande och uppmuntrande: Gud vill att alla människor ska bli räddade och komma till insikt om sanningen. Språket har önskekaraktär. Vi kan inte utifrån detta ord påstå att alla människor ska bli räddade, men vi kan hoppas, önska och be det. (Se även ”önsketänkandet” i Fil 4:6-7)

Diakoni och medlemsvärvning

Ett ord som inte sällan problematiserat samtalet om diakoni är ”medlemsvärvning”. Föreställningen är att jag gör en god handling med ”baktanken” att jag här kan värva en ny medlem till min församling. Viss evangelisation har nog haft sådan karaktär men ännu mer tror jag att

denna förståelse är ett resultat av den frikyrkliga gemenskapens kontrast till folkkyrkotanken. Givet följande utgångspunkter så kan samma fenomen komma i ett annat ljus.

- Jag tror att det är bra för varje människa att lära känna Jesus Kristus; det är helt enkelt en god gärning att hjälpa en människa till tro.
- Församlingen är gemenskapen av människor som ställt sig under Kristi herravälde; den utgör Kristi kropp, Guds församling och Andens tempel.
- Att tro på Kristus och att tillhöra församlingen är mycket nära förknippade med varandra.
- Varje konkret församling (även ”min”) är, trots brister och fel, en gestaltning av Kristi kropp, någon annan församling än dessa finns inte.
- Det är inte avgörande att en människa som kommer till tro går med i ”min” församling, men givet att just vi har en kallelse att gestalta Guds församling, så är det helt avgörande att nya människor kommer med och förnyar gemenskapen. Jag måste helt enkelt tro att det är Guds önskan, annars vet jag inte om vi har något existensberättigande.

Så, ja, i allt det jag gör och beträffande alla människor finns en önskan att de ska få lära känna Jesus Kristus och går med i en kristen församling, gärna min om det är praktiskt. Denna önskan behöver formuleras öppet så att den inte utgör en dold agenda. Du går hit på egen risk! Tron på Jesus smittar!

Men det finns ett annat perspektiv som behöver komplettera det jag hittills sagt. Många gånger har vi satt missionsbefallningen som det främsta uttrycket för församlingens uppgift, vilket naturligtvis är fel. När Jesus formulerar det dubbla kärleksbudet är församlingen knappast undantagen. Kärleken till Gud och medmänniskan är församlingens främsta riktämne. Såväl förkunnelse som goda gärningar är tomma utan kärlek (1 Kor 13:1-3).

De handlingar som har sitt upphov i kärleken har egenvärde. Jag hjälper inte en människa för att hon ska bli medlem i församlingen utan för att jag älskar henne (för att Gud älskar henne och jag älskar Gud). Å andra sidan om jag verkligen älskar någon och älskar Gud kan det då vara ointressant om hon lär känna Kristus eller inte? Om det är bra och t.o.m. det bästa för varje människa att vara en kristen hur kan jag då inte önska eller rentav undanhålla denna tro?

Som jag ser det är det just kärleken till nästan och Gud som gör att önskan om att varje människa ska komma till tro på Kristus alltid är närvarande i det jag gör och säger. Men kärleken är också den kraft som gör att detta måste ske på ett sätt som visar den allra största respekt för människor; deras integritet, värderingar, bakgrund och val. All manipulation, suggerering och övertalning måste inte bara överges utan starkt bekämpas. Också här är Jesus vår förebild. Hans inställning till människor kännetecknades av: Kom och se men tänk dig för! Det kostar! Man kan tycka att hans hårdhet i dessa sammanhang är svår att förstå, men det handlar väl så mycket om att inte dra in människor i sådant de inte är beredda att axla.

Det metodiska måltänkandet måste också ge vika eftersom det mycket lätt går över i ett respektlöst och objektifierande förhållande till mina medmänniskor.

Ord och handling

Församlingens uppgift är att i ord och handling gestalta evangeliet om Jesus Kristus. Vi gör det med kärleken som främsta drivkraft och en önskan om att varje människa ska få lära känna Kristus. Uppgiften har vi inte lagt på oss själva; vi har tagit emot den från Gud; det är hans mission.

Ord och handling är nyckelorden; de är inte översättningar av evangelisation och diakoni. Medan åtskillnaden mellan ord och handling många gånger är praktiskt nödvändig blir upp-

delningen evangelisation och diakoni nästan alltid problematisk. Ett intressant exempel som illustrerar detta är Apg 6. Där finner vi helt klart belägg för uppdelningen mellan ord och handling, men det intressanta är att bådadera (soppoutdelning och förkunnelse) kallas diakoni. Bådadera förutsätter andliga människor som utför dem och (min tolkning:) bådadera utgör gestaltningar av evangeliet.

Ska vi då inte använda ”diakoni”? Jo, det tror jag att vi ska. Men vi ska inte ställa det mot evangelisation och vi ska inte begränsa det till snävt sociala hjälpåtgärder. Diakoni handlar om att möta människors omedelbara behov – fysiska, själsliga och andliga. Traditionellt har diakoni framför allt varit inriktat på fysiska behov. De är mycket viktiga och kommer nog alltid att stå i förgrunden. Men många människor i vår närhet har allt vad de behöver när det gäller mat, kläder och bostad men stora själsliga och andliga behov. Vad ger vi dem? Gudstjänster och Alphagrupp är utmärkta förslag men möter inte omedelbara behov hos många människor. Vi kan möta barnens behov genom barn- och ungdomsarbete och ur evangelisk synvinkel är det mycket gott. Det som vi i Jesu namn gör för barn har stort värde i Guds ögon och är därtill en god gärning för samhället.

Diakoni för barn och vuxna

Barn- och ungdomsarbete kan alltså motiveras som en god diakonal gärning. I arbetet finns oftast också en önskan (eller en målsättning) att barnen ska höra och ta till sig evangeliets budskap om Jesus Kristus. Det sker på olika sätt; först och viktigast är att ledarna är öppna om sin tro. Många gånger räcker det att de tydligt berättar att de är kristna och att det är tron som motiverar dem att vara ledare. Därutöver kommer deras sätt att vara att bekräfta tron.

För det andra innehåller samlingarna någon form av andakt som ger verbalt uttryck åt den kristna tron. Slutligen bjuder man ofta in till särskilda gudstjänster för den aktuella verksamheten. Till gudstjänsten bjuds även föräldrarna in, vilket ger uttryck för önskan att man genom barnen också ska nå föräldrarna. Ibland kanske det i första hand är föräldrarna man är intresserad av, barnen blir då i själva verket medel att nå ett mål. En sådan inriktning kan starkt ifrågasättas utifrån vad jag skrivit ovan. Vidare måste vi se upp så att inbjudan till gudstjänst inte blir en form av manipulation. Det är viktigt att man är tydlig med syfte och inriktning samt att den aktuella gudstjänsten inte har en manipulativ ton.

Frågan är dock hur ”effektivt” detta indirekta vuxenarbete är. De flesta föräldrar som låter sina barn gå till scouter, barnkör och söndagsskola gör det inte för att själva få kontakt med kyrkan eller för att de är sökare. Den kontakt som erhålls blir också många gånger ytlig och föräldramässig – det är barnen vi har gemensamt. När det gäller vuxna människor tror jag det är bättre att vi möter dem i egenskap av människor och bygger vuxna relationer utifrån angelägna livsfrågor som vi har gemensamt.

Vi erbjuder något som vi tror kan möta både våra och andra behov och de som nås av erbjudandet responderar utifrån ett eget val. Återigen kan gudstjänstfirande vara ett sådant erbjudande. Men en *Alpha-grupp* har betydligt lägre tröskel och inbjuder också till samtal och relationsbyggande. Formen med måltidsgemenskap, föreläsning och ett öppet samtal skapar en tillåtande atmosfär. Genom *Alpha* har många vuxna inte bara kommit till kyrkan de har också kommit fram till en personlig tro och ett församlingsengagemang.

Men *Alpha* har en mycket tydlig inriktning på det kristna budskapet; det är en grundkurs i kristen tro. Många människor är inte alls framme vid den frågan. Istället funderar de på hur deras liv ska gå ihop, hur de ska överleva sin skilsmässa, hur de ska bygga upp sin självkänsla när de förlorat arbetet, hur de ska kunna övervinna beteenden som de känner sig bundna av. Och när jag skriver ”de” menar jag inte att det skulle vara frågor som bara finns utanför kyrkan.

Frågorna och behoven är många gånger gemensamma.

Att i Jesu namn ge utrymme för att bearbeta och ge människor redskap att hantera sådana frågor är diakoni. Det möter människors omedelbara behov; det här behöver jag för att bli en bättre, mer välfungerande människa. I Bromma baptistförsamling har vi skapat en sådan plats genom *Kurs i konsten att leva*; en kurs om att hitta balansen i livet.

Men sådana kurser kan ju vem som helst genomföra, oavsett tro, varför ska vi satsa på sånt? För det första genomför inte vem som helst sådana kurser och när det sker är det inte sällan till priser som inte är möjliga för alla att betala. Men det viktigaste skälet är ändå att det är gott i sig. Kärleken till medmänniskan driver oss att göra gott; att ge den hungrige mat och att ge den växt-sökande redskap för att leva ett bättre liv.

Vart tar evangeliet vägen?

Men vart tar evangeliet vägen? Ja, visserligen finns ett kurstillfälle om livets andliga dimension där den kristna tron finns med, men det är inte det som är evangeliet här i första hand. Hela kursen är en gestaltning av evangeliet, inte minst genom att det just är vi som gör det. Kursledarna är kristusbärare som genom sin närvaro doftar evangelium.

Vad är vår önskan? Ytterst sett att alla kommer till tro och går med i (en) församling(en). Om de nu inte gör det då? Har vi misslyckats då? Svaret måste bli nej. Misslyckas kan man bara göra om man har ett mål och det har vi inte. Men vi har visat människor kärlek i Jesu namn och därmed gestaltat evangeliet vilket är ett mål i sig. Dessutom har vi – i de flesta fall – åstadkommit något gott för den enskilde, vilket svarar mot vårt önskemål. Den mest väsentliga delen av vår önskan har ännu inte förverkligats men vi har sått ett viktigt frö och många gånger skapat en relation som vi inte sett slutet av än.

Men vi är mycket glada när någon går hela vägen. Det kan aldrig vara ointressant för oss hur den enskilde väljer att förhålla sig till tron på Kristus. Vore vi likgiltiga inför den frågan vore vi likgiltiga i förhållande till vår Herres sak, vilket kallas illojalitet och i värsta fall trolöshet mot huvudman.

Framtidens församling i ett globalt perspektiv

Christer Daelander

Jag har som internationell sekreterare förmånen att besöka många länder, träffa många intressanta människor och församlingar. I Guds rike finns en mångfald utan like, olika färg, form, andlighet och uttryckssätt. I Kongo råder djup fattigdom, men i den nystartade baptistförsamlingen i Binzadistriktet i Kinshasa samlas man flera gånger i veckan till jubel, sång, bön och predikan. Efter gudstjänsten besöks fattiga familjer och några av de barn som får matpaket för att överleva.

Det lokala arbetet får global betydelse

I Thailand besöker jag flyktinglägret Mae Ramau, dit 15 000 människor flytt från förtrycket i Burma. Jag får även möta Sanit i byn Katu Khee. Han berättar att 1976 döptes de första kristna i byn. Idag är de flesta i byn kristna. Sanit samordnar evangelisternas arbete bland karenfolkets byar i norra Thailand.

I Ukraina växer församlingarna och hundratals nya församlingar startas varje år inom Baptistunionen. I storstäderna kan församlingarna vara stora, medan de på landsbygden är små. Jag följer med evangelist Konstantin när han delar ut biblar till personalen på ett daghem i byn Abazivka, och vi besöker den 84-åriga Katerina som kom till tro under Sovjetförtrycket. Hon evangeliserar bland sina grannar, och nyss har hennes 79-åriga grannfru kommit till tro och blivit medlem i församlingen.

Tillsammans med en grupp från det svenska församlingsnätverket för Vitryssland besöker vi barnhematologen på sjukhuset i Minsk. Här träffar vi barn som drabbats av blodsjukdomar på grund av strålningen från Tjernobylnkatastrofen 1986. De får hjälp av syster Vera, som tack vare understöd från svenska församlingar kan besöka sjukhus och fängelser för att ge hjälp och vara ett mänskligt och andligt stöd. Flera av barnen får även möjlighet att åka på hälsoläger i Sverige för att återhämta sig.

Allt detta skulle inte var möjligt om det inte fanns församlingar och enskilda som i Sverige bad, engagerade sig och gav ekonomiskt stöd. De svenska församlingarna och du som medlem hör ihop med det Gud vill göra i världen. Många av de som idag gör konkreta insatser i det internationella arbetet är män och kvinnor som växt upp i de lokala församlingarna, där de mött kärlek och omsorg och utmaningar. Utmaningarna har tagits på allvar. Dessa ungdomar, kvinnor och män har gett sina liv till Jesus och ställt sina liv till hans förfogande. En del stannade kvar på orten där de gör viktiga insatser för Guds rike i församling och samhälle. Andra har rest ut som missionärer eller engagerat sig nationellt eller internationellt och får betyda

mycket för människor och levnadsvillkoren för människor och folk på andra delar av jorden. Men allt började i den lilla lokala församlingen i Sverige, i mötet med vanliga, viktiga medlemmar, små och stora. Det du gör lokalt har en global betydelse. Det du förmedlar av kärlek, tro och hopp till barn, ungdomar och andra medmänniskor i din närhet har ett evighetsvärde och kan få globala konsekvenser.

Själv kom jag till tro och blev medlem i Bromma baptistförsamling. De möten jag hade med gamla och unga medlemmar var livsavgörande. De bibelstudier och det arbete med evangelisation som jag fick ta del av formade mitt liv. De konferenser som jag fick åka med på i Sverige och utomlands gav mig en vision för mission.

De svenska församlingarna och du som medlem hör ihop med det Gud gör i världen. Det är därför som vi vill använda begreppet *glokal mission*. Det handlar inte om en mission för det internationella arbetet som är avskilt från missionen i Sverige eller i och kring den lokala församlingen. Guds mission är *en* – och vi är alla kallade att ta del i den. Den internationella missionen kan inte arbeta och fungera utan ett starkt stöd i den lokala församlingen i bön, engagemang och ekonomiskt. Arbetet i den lokala församlingen får inte rätt perspektiv och betydelse om man inte i arbetet ser att den tid, kraft, tro och kärlek man lägger ner i möten med människor har en betydelse för evigheten och för Guds rike över hela vår värld. Och omvänt: det globala perspektivet kan ge inspiration i det lokala arbetet.

Givar- och mottagarländer?

Vi måste komma bort från mentaliteten att det är vi i Sverige (och väst) som ska ge och ”lära ut” medan de i tredje världen och öst som ska ta emot och ”lära sig”. Cirka 60 procent av världens kristna finns idag i Latinamerika, Afrika och Asien. År 1900 var den siffran 17 procent. Tyngdpunkten i den kristna kyrkan ligger idag i Syd. Kyrkorna i dessa länder är ofta fattiga men sprudlar av liv, tro och glädje, något som våra svenska församlingar ofta tappat. Vi förlitar oss på våra kommunikations- och socialförsäkringssystem för våra liv och vår trygghet. I dessa länder litar man på Gud. När en afrikan ska ut och åka bil är det för de flesta en livsnödvändighet att be tillsammans i bilen innan man kör iväg, för att inte tala om när man sätter sig i ett flygplan, under det att vi tar för givet att det ska fungera. Har inte dessa kristna något att lära oss? Jo, självklart! Samtidigt kan (och bör) vi bidra till att den sociala och ekonomiska tryggheten kan få bli bättre i dessa länder. Därför ser jag att behovet av ett rikt utbyte mellan våra länder och våra kyrkor är viktigt även för oss, för våra liv och vår tro. Dessutom skulle musiklivet berikas på ett påtagligt sätt.

Även om en tredjedel av världens befolkning kallar sig kristen idag och 75 procent av världens cirka 12 000 folkgrupper har egna fungerande evangeliskt troende församlingar så finns det fortfarande tusentals folkgrupper som inte har egna självutbredande församlingar. Jesus sa: ”*Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar*” (Matt 28:19). Detta uppdrag är inte slutfört, det finns mer att göra. Det är dock inte något som vi ska göra på egen hand. Eftersom 60 procent av världens kristna finns i Syd så är det tillsammans med dem som vi ska föra budskapet vidare mot fullbordan.. Det handlar om att budskapet om Jesus till befrielse på livets alla områden får bli verksamt och tillgängligt för alla folk. Jesus sa till församlingen i Nasaret: ”*Herrens Ande är över mig, ty han har smort mig att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren*” (Luk 4:18-19). Den lokala församlingen är satt till det uppdraget. Om vi gör det tillsammans går det lättare. Med Guds Andes hjälp blir det möjligt. Mottot för Svenska Baptistsamfundets internationella mission är: ”*Tillsammans – med hela evangeliet för hela människan, till alla folk och hela jorden*”.

Jag ser framför mig församlingar som i gemenskap och tillsammans engagerar sig i både lokala och globala frågor, för att människor ska lära känna Gud och för att de ska få människovärdiga liv. Kallelsen är både kollektiv (församlingen), och individuell. Drivkraften är längtan att få förmedla befrielse till våra medmänniskor och till den värld vi lever i. Denna befrielseprocess är något som vi själva som enskilda och församlingar också måste leva i och med. Vi sitter själva fast i modfällighet, trasiga relationer och kraftlöshet. Tillsammans får vi bjuda in Guds befriande Ande i våra gemenskaper och våra liv, samtidigt som vi erbjuder våra medmänniskor gemenskap med Gud och oss. Johannes skriver: ”om vi vandrar i ljuset, liksom han (Gud) är i ljuset, då har vi gemenskap med varandra, och blodet från Jesus, hans son, renar oss från all synd” (1 Joh.1:7).

Baptistsamfundets internationella mission

Eftersom det är svårt för en enskild församling att själv bära en internationell relation och ett internationellt arbete finns Baptistsamfundets internationella mission (BIM).

BIM:s uppdrag är att:

- leda och utveckla Svenska Baptistsamfundets internationella mission.
- ansvara för kontakten med internationella missionspartner och den gemensamma planläggningen av arbetet.
- stimulera och kanalisera församlingars och enskildas engagemang för internationell mission och solidaritet.
- upprätthålla och utveckla våra fortsatta kontakter och åtaganden internationellt och med samarbetsorgan i Sverige.

Det internationella arbetet kan delas in i tre nivåer:

- Programländer, där BIM har projekt och genomför insatser, tillsammans med systerkyrkor, där sådana finns.
- Samarbetsländer på riksnivå, där det finns utbyte mellan Sverige och samarbetslandet. BIM driver detta arbete men grupper med enskilda och församlingar engagerar sig i utbytet.
- Samarbetsland på lokalnivå: Här är det de lokala svenska församlingarna som planerar och genomför utbytet och insatserna. BIM finns dock med i de församlingsnätverk som bildats för dessa insatser.

Församlingens betydelse för det globala perspektivet

I framtiden ser jag att det lokala engagemanget ökar på alla tre nivåerna – att det bildas fler arbetsgrupper för de olika länderna och insatserna som görs, och att de som engagerar sig även får möjlighet att ta del i processen och planeringen av insatser och utbyte. Kontakten med systerkyrkor i andra länder blir en naturlig del i församlingens vardagsliv. Medlemmarna reser till andra länder och lär känna dessa trossyskon, och trossyskon från andra länder kommer och berikar vårt liv och bidrar i att nå svenska folket med evangelium.

Vår önskan och strävan är att församlingarna ska se BIM och andra avdelningar som verkliga resurser som kan hjälpa församlingarna att få kunskap och inspiration för vad som händer i vårt land och för ett internationellt engagemang. Personliga besök är oftast det bästa, men i personalbristens dagar, och med få missionärer, är det svårt att täcka detta behov. Därför har vi

regelbunden kontakt och årliga seminarier för f.d missionärer och andra missionskunniga som ställer sig till förfogande för församlingsbesök. Vi utvecklar även filmer, bildspel och broschyrer som ger bra information. Tillsammans med Diakonia och Svenska Missionskyrkan har vi gjort en ”Handbok för församlingens internationella arbete”. I denna pärm finns många tips och idéer på hur man kan arbeta med internationella frågor. Här presenteras Diakonias, Missionskyrkans och Baptistsamfundets internationella arbete tillsammans med våra ungdomsförbunds och kvinnoförbundets arbete i internationella frågor.

Vi reser från öst till väst, från nord till syd och på de flesta håll finns församlingar. Jag fascinerar över mångfalden i uttryck, färg och form. Men mest av allt fascinerar jag över att vi är ett i Jesus Kristus, vi är syskon till samma far. När jag kommer till en församling i Lissabon tas jag emot med öppna armar, fast språket gör att vi inte kan prata med varandra. I den lilla förföljda baptistförsamlingen i staden Slonim i Vitryssland sitter vi och sjunger tillsammans i deras kombinerade kapell och evangelistbostad. I Katu Khee, i de thailändska bergen i norr, har vi måltidsgemenskap på golvet i ett karehus på pålar. Vart jag än vänder mig träffar jag trossyskon, som jag aldrig tidigare mött, men som jag känner en djup samhörighet med. Vi är inte ensamma och vi behöver varandra.

”Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus” (Gal.3:28).

Fundera vidare över hur du och din församling har betydelse lokalt:

- Det personliga mötet med medmänniskor
- Förbönens betydelse enskilt och gemensamt
- Engagemang - ta reda på, påverka
- Ekonomiskt stöd
- Livsstil, konsumtionsmönster
- Vara med i nätverk och aktionsgrupper
- Att besöka andra länder, åka ut som volontär eller arbeta som missionär på kortare eller längre tid
- Kontakt och relation till invandrare på orten